

Kirsi Kiemunki

KAUPUNKIKESKUSTOJEN ELÄVÖITTÄMINEN VIHERALUESUUNNITELULLA

Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueen yleissuunnitelma

KAUPUNKIKESKUSTAN ELÄVÖITTÄMINEN VIHERALUESUUNNITTELLA

Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueen yleissuunnitelma

Kirsi Kiemunki
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Tekijä: Kirsi Kiemunki

Opinnäytetyön nimi: Kaupunkikeskustan elävöittäminen viheraluesuunnittelulla,
Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueen yleissuunnitelma

Työn ohjaaja: Anu Hilli

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä: 48+2

Opinnäytetyön aiheena oli laatia yleissuunnitelma Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueelle. Tavoitteena oli elävöittää suunnittelualuetta lisäämällä alueen käyttöä liikkeen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistavilla toiminnoilla ja tiloilla. Lisäksi suunnittelualueen viihtyisyyttä ja statusta pyrittiin lisäämään laadukkailla materiaaleilla ja näyttävällä kasvillisuudella. Työn tilaajana oli Kemin kaupunki.

Työn viitekehyksessä tarkasteltiin kaupunkikeskustojen rakenteellista kehitystä Suomessa 1800-luvulta nykypäivään sekä tutkittiin kaupunkikeskustojen teknisen toimivuuden lisäksi käyttäjien ja ympäristön psykologisia, esteettisiä, sosiaalisia, symbolisia ja kulttuurisia arvoja. Aineistona käytettiin kirjallisten lähteiden lisäksi internetin paikkatietoaineistoja, haastatteluja sekä maastokäyntejä. Opinnäytetyön menetelmänä käytettiin myös osallistavaa suunnittelua, jossa kulttuurikeskuksen henkilökunnalle laadittiin kysely koskien alueen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Alueesta tehtiin aineiston pohjalta nykytila-analyysi.

Työn tuloksena Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueelle laadittiin yleissuunnitelma, jossa toimivan keskustarakenteen lisäksi kiinnitettiin erityistä huomiota alueen vetovoimaisuutta ja statusta korostaviin tekijöihin. Suunnitelmassa myös pyrittiin säilyttämään ja tuomaan esille Kemin historiaa ja kulttuuria. Työn tuloksia ja opinnäytetyötä voidaan käyttää Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin kehittämistyössä ja muissa hankkeissa, joissa opinnäytetyön tietoperustasta on hyötyä.

Asiasanat: Kaupunkikeskustat, kaupunkisuunnittelu, aukiot, torit, kulttuurikeskukset, kaupunkitaido, viheralueet

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme, in Landscape planning

Author: Kirsi Kiemunki

Title of thesis: Revitalization of the city centre by planning of green areas, master plan for area of Kemi Community Centre and market square

Supervisor: Anu Hilli

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015   Number of pages: 48+ 2

The subject of this thesis was to create a master plan for area of Kemi Community Centre and market square. The objective was to revitalize the planning zone by increasing utilization of the area with functions enabling move and social interaction. In addition, target was to increase attractiveness and status of the area by using high-quality materials and imposing vegetation. The thesis has been made for the city of Kemi.

The framework of the thesis included study of structural development of city centre from 19th century to present day. Also in addition to the technical functionality in urban centre, psychological, aesthetic, social, symbolic and cultural values of user and environment was examined.

In addition to listed books and articles also geographical information systems in internet, interviews and site surveys were used as source material. The personal of the Kemi Community Centre participated in the survey about the present state and development of the area. With help of material current state analysis for the area was formed.

As a result of the thesis, a master plan for Kemi Community Center was created. On top of functional urban centre structure, particular attention was paid to the factors that accentuate the attractiveness and the status of area. The plan also sought to preserve and to bring out history and culture of Kemi. The results of the work and thesis may be used for the development of the market square and Community Centre in Kemi and other similar projects.

Keywords: Town planning, urban planning, market squares, markets, community centres, green areas

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	KAUPUNKIKESKUSTOJEN KEHITTYMINEN SUOMESSA	9
2.1	Kehitys 1800-luvulta 2000-luvulle.....	9
2.2	Kaupunkirakenteen muutos.....	9
2.3	Torikauppa osana kaupunkia	10
3	KAUPUNKIKESKUSTAN SUUNNITTELU.....	12
3.1	Kaupunkikeskustan arvot	12
3.2	Toiminnalliset solmukohdat ja kohtaamispaikat.....	13
3.3	Turvallisuus ja sosiaalinen valvonta	14
3.4	Paikan identiteetti ja kaupunkikulttuuri.....	15
3.5	Kaupunkitilan fyysinen laatu, varustelu ja monipuolisuus	16
3.6	Esteettömyys.....	18
3.7	Liikenneverkostojen ja pysäköinnin asema katutilassa.....	20
4	AINEISTO JA MENETELMÄT	21
4.1	Suunnitteluprosessi	21
4.2	Aineisto	21
4.3	Osallistava suunnittelu, haastattelut ja maastokäynnit	22
5	SUUNNITTELUALUE	23
5.1	Suunnittelualue osana kaupunkikeskustaa.....	23
5.2	Kulttuurikeskuksen kiinteistön nykytila	24
5.3	Kauppatorin ja yleisen pysäköintialueen nykytila.....	27
5.4	Alueen liikenneverkot.....	29
5.5	Palvelut suunnittelukohteessa ja lähialueilla.....	30
6	KULTTUURIKESKUKSEN HENKILÖKUNNALLE SUUNNATUN OSALLISTAMISEN TULOKSET.....	32
7	KULTTUURIKESKUKSEN JA KAUPPATORIN ALUEEN YLEISSUUNNITELMA	34
7.1	Tavoitteet.....	34
7.2	Toimintojen sijoittelu ja saavutettavuus	34
7.3	Rakenteet ja materiaalit.....	38
7.4	Valaistus.....	40
7.5	Kasvillisuus.....	41

8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	44
	LÄHTEET	46
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kaupunkikeskustojen kehitys on voimakkaan muutoksen alla. Julkisessa kaupunkitilassa ajoneuvoliikenne ja virkistyskäyttö kilpailevat keskenään tilan käytöstä. Jalankulkukeskustoja pyritään kehittämään laadukkaammiksi ja viihtyisämmiksi samaan aikaan, kun yhdyskuntarakenne kehityy kohti verkostomaista monikeskuksista rakennetta. Verkostorakenne korostaa liikenneverkostoja ja autoliikenteellä saavutettavia palveluita. Kaupunkikeskustoissa tämä tarkoittaa julkisen ulkotilan katoamista, kun asiakkaiden oletetaan saapuvan palveluiden tarjoajien luokse henkilöautolla. Kaupunkikeskustojen julkista ulkotilaa on syytä säästää, sillä rakennetun ympäristön toiminnallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys on suuri. Kaupunkiympäristön tulisi tarjota puitteet ihmisen hyvinvoinnille.

Julkisesta ulkotilasta pyritään luomaan viihtyisä, toimintojen tarjonnaltaan monipuolinen ja laadukas. Laadukas ympäristö pitää sisällään sekä välttämättömiä, valinnaisia ja sosiaalisia aktiviteetteja. Välttämättömiin aktiviteetteihin kuuluvia toimintoja, kuten työmatkaliikennettä, esiintyy heikkolaatuisessakin ympäristössä. Laatutasoa nostavia toimintoja ovat esimerkiksi oleskeluun liittyvät toiminnot ja toisten ihmisten kohtaaminen julkisessa ulkotilassa. Kohtaamispaikkoja tulee olla erilaisia, jotta ihmiset voivat säädellä yksityisyyttään ja yhteisöllisyyttään. Jotta ulkotilasta saadaan viihtyisä, tulee suunnittelussa siis ottaa huomioon teknisen toimivuuden lisäksi erilaisten käyttäjien arvot, esteettiset arvot ja ekologiset arvot. Turvattomuuden ja pelon tunteisiin voidaan vaikuttaa suunnittelullisin keinoin esimerkiksi valaistuksella, vaihtoehtoisilla reittivalinnoilla tai valvontakameroiden asentamisella. Ympäristössä koettua tuttuuden tunnetta taas voidaan voimistaa esimerkiksi tuomalla uusiin ympäristöihin elementtejä aiemmasta tutusta ympäristöstä.

Laadukkaan ympäristön tulee palvella erilaisia käyttäjiä ja myös eri ikäryhmiä. Alueen tekninen toimivuus muodostuu, kun suunnittelussa huomioidaan erilaiset liikenneverkostot, alueen kunnossapito, liikenneturvallisuus, pysäköinnin mahdollisuudet ja alueen fyysinen laatu. Kaupunkikeskustan fyysinen laatu pitää sisällään katualueiden päällystemateriaalit, kadun kalusteet ja katutilaa rajaavien rakennusten laatutason ja kunnon.

Opinnäytetyön tarkoituksena on elävöittää Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin aluetta viheraluesuunnittelulla. Alueen statusta nostetaan erilaisilla käyttäjiä kiinnostavilla toiminnoilla ja tiloilla. Tavoitteena on luoda kaikille ikäryhmille sopiva ympäristö, joka on laadukas niin tekniseltä toimivuudeltaan, käyttäjien vähemmistöjen arvoiltaan, esteettisiltä kuin ekologisilta arvoiltaan.

Suunnittelussa painotetaan erityisesti alueelle tuotavia toimintoja, kohtaamispaikkoja, alueella koettua turvallisuuden tunnetta, paikan identiteetin säilyttämistä, kaupunkikulttuuria, esteettömyyttä, alueen fyysistä laatua, liikenneverkostoja ja pysäköintiä.

Opinnäytetyön tilaajana on Kemin kaupunki. Ohjausryhmään kuuluvia tilaajan edustajia ovat Kemin kaupungin arkkitehti Kaisa-Mari Immonen, Kemin kaavoituspäällikkö Riitta Vallin, Kemin puistosuunnittelija Aino Krigsholm ja Kemin taidemuseon intendentti Tanja Kavasvuo. Opinnäytetyön ohjaajana toimii Oulu ammattikorkeakoulun tuntiopettaja Anu Hilli.

Opinnäytetyössä Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueesta laadittiin yleissuunnitelma. Menetelminä suunnittelussa käytettiin nykytilan analyysiä, joka perustuu maastokäynteihin, kirjallisuus- ja karttalähteisiin. Osallistavan suunnittelun menetelmänä käytettiin kyselylomaketta, joka lähetettiin kulttuurikeskuksen henkilökunnalle. Kyselylomakkeella kerättiin tietoa ja mielipiteitä alueen nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Jalankulkukeskustojen kehitys on alkanut Pohjoismaissa jo vuosikymmeniä sitten ja nyt siihen herätään myös Suomessa. Kemin kaupunkikeskustaa on uusittu viime vuosina, mutta sen arvokas kauppatorin alue tarvitsee yhä uudistusta. Jo asemakaavallisesti merkittävä alkuperäinen kauppatori tulee päivittää vastaamaan nykyhetken tarpeita ja suunnittelua kannattaa tehdä myös tulevaisuuden näkymiä silmällä pitäen.

2 KAUPUNKIKESKUSTOJEN KEHITTYMINEN SUOMESSA

2.1 Kehitys 1800-luvulta 2000-luvulle

Rakennettu ympäristö mukaili 1800 -luvulla klassismin rakennustaiteellisia ihanteita ja sen mukaisesti historialliset alueet olivat tyyllisesti yhtenäisiä ja harmonisia. Suomessa ympäristörakentaminen oli vaatimatonta, mutta rakennusten luomaa kokonaisuutta täydentämään tuotiin kuvapatsaita, kuvioituja katu- ja torikiveyksiä ja istutuksia. Aukioita ja toreja pidettiin perinteisesti kaupunkien keskuspaikkoina ja niiden toiminnallinen ja kaupunkikuvallinen merkitys oli suuri. Klassismin jälkeen, erityisesti 1960-1970 -luvuilla, funktionalismin rationaalisten ihanteiden mukaisesti alettiin tavoitella arkkitehtonisen tilakokonaisuuden sijaan väljää rakennustapaa ja huomio kiinnitettiin toimintojen tarpeisiin. (Junttila 1995, 77; Junttila 2011, 22.)

1800-luvun klassisen kaupunkirakennustaiteen luomat suuret ja avoimet aukiot kokivat 1900-luvun jälkipuoliskolla muutoksen ajoneuvoliikenteen kasvaessa. Autoistumisen myötä aukiot ja torit muuttuivat liikenteen solmukohdiksi ja pysäköintipaikoiksi. (Junttila 1995, 77.)

Kaupunkikeskustoissa on yhä havaittavissa kilpailua tilasta ajoneuvoliikenteen ja virkistystoiminnan välillä. Muissa Pohjoismaissa jo 1960-1970-luvuilla alkanut jalankulkukeskustojen kehitys on Suomessa alkutekijöissä. Nyt 2000-luvulle siirryttäessä taiteen merkitys on taas vahvistunut kaupunkiympäristöjen suunnittelussa. Kaupunkiympäristön uusina suunnitteluperiaatteina on nostettu esille myös vuorovaikutus asukkaiden ja alueiden käyttäjien kanssa, eri ikäryhmien huomioiminen sekä esteettömyys. (Junttila 2011, 22, 34)

2.2 Kaupunkirakenteen muutos

Kaupunkikeskustan kaupunkirakenne kokee myös suuremmissa mittakaavassa uutta kehitysvaihetta. Kaupunkirakenteen uutta kehitysvaihetta, verkostokaupunkia, kuvastaa keskushierarkian murtuminen ja saavutettavuuden korostaminen toimintoja sijoittaessa. Liikennetekniikan kehityksen myötä kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne kehittyy kohti verkostomaista ja monikeskuksista rakennetta ja ydinkeskuksen merkitys palvelujen tarjoajana heikkenee. Söderström (2012, 9–20) ottaa esille kirjassaan yhdysvaltalaisen journalisti James Howard Kunstlerin esiin tuoman ongelman, jonka mukaan epäkohtaksi muodostuu uusien suunnitteluperiaatteiden, liikenneverkostojen

ja autoliikenteellä saavutettavuuden, yleistyminen. Näiden suunnitteluperiaatteiden takia julkinen kaupunkitila katoaa lähes kokonaan pienemmistä kaupungeista ja esikaupungeista. Keskustat ja niiden pääkadut korvautuvat ostoskeskuksilla ja supermarketeilla, joiden ympärille ei rakenneta julkista ulkotilaa, vaan asiakkaiden oletetaan saapuvan ostoksille autolla. Yhtenä ratkaisuna ongelmaan voidaan pitää yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Korkeatasoinen ympäristö tasokkailla varusteilla ja laadukkailla materiaaleilla voi lisätä asiointia muuallakin kuin marketeissa. (Newman & Jeffrey 1999, 145; Alppi & Ylä-Anttila 2007, 12; Söderström 2012, 9–20.)

Nykyaikaiselle kaupunkikulttuurille ominaisia tekijöitä ovat siis tehokkuus ja liikkuvuus. Julkisilla katu- ja torialueilla ajoneuvoliikenteen suunnittelulta vaaditaan yhä enemmän, joten uudet suunnitteluperiaatteet, kuten kaupunkiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden vaatimukset ovat tulleet tärkeiksi suunnitteluperiaatteiksi. Ympäristöstä ei haluta epäviihtyisää. Uudet suunnitteluperiaatteet tähtäävät kaupunkiympäristön toiminnalliseen ja visuaaliseen rikastuttamiseen, kaupunkikuvan selkeyttämiseen ja viihtyisyyden luomiseen. (Junttila 2011, 7.)

2.3 Torikauppa osana kaupunkia

Torikauppa perustuu vielä nykyäänkin suurimmalta osin elintarvikemyyntiin. Myynti tapahtuu yleisimmin toripöytä-kangaskatoksista, jotka pystytetään aamuisin ja puretaan iltaisin. Toisena vallitsevana tapana on suoraan autosta tapahtuva myynti. Toritoiminta keskittyy kesä- ja talvikausille. Kesäkausi on yleensä vilkkaampi kausi. Ajallisesti myynti ajoittuu kello 7–15. (Heikkilä & Santasalo 2006, 11–26.)

Suomessa toripöydät sijoitellaan 4 x 4 metrin myyntiruutuihin. Ruudut on perinteisesti sijoiteltu neljän ryhmiin ja ryhmiä kiertäviin asiakaskäytäviin. Myyntiautoista tapahtuva myynti on yleensä ryhmitelty myyntialueen laitaan, jonne on helppo tulla ja josta on helppo lähteä muuta myyntiä häiritsemättä. Uusien hygieniamääräysten myötä torilla on tarvetta paremmille sosiaalituloille, uusille käsienpesupisteille, jäähdytykselle, lämmitykselle, kehittyneille jättepisteille ja vesiposteille. Tällainen palveluvarustelu voi merkitä myytävien tuoteryhmien monipuolistumista ja parempaa palveluympäristöä. Jätehuollon käytännöt vaihtelevat. Valtakunnallisesti ovat lisääntymässä maan alle sijoitettavat jätepuristimet, joista maan päälle näkyvissä on vain syöttöaukko. (Heikkilä & Santasalo 2006, 5–45.)

Perinteisesti toreilla kasvillisuus on melko vähäistä. Toritoiminnot kärsivät, jos alueella on paljon kiinteitä esteitä. Lisäksi esimerkiksi puut tuovat mukanaan lintuja, jotka ovat terveysriski torikaup-

paa käytäessä. Suuremmilla torialueilla alue on jaettu niin, että vain osa alueesta on torimyyntikäytössä ja muita osia on kevennetty istutuksin. Puita käytetään perinteisesti torin reunoilla puuri-veinä ja jakamaan myynti- ja pysäköintialuetta toisistaan. (Heikkilä & Santasalo 2006, 23.)

3 KAUPUNKIKESKUSTAN SUUNNITTELU

3.1 Kaupunkikeskustan arvot

Rakennetun ympäristön, kuten torien, katujen ja puistojen toiminnallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys on suuri. Teknisen ja taloudellisen toimivuuden lisäksi suunnittelussa täytyy huomioida myös ympäristön ja sen käyttäjien psykologiset, esteettiset, sosiaaliset, symboliset, kulttuuriset sekä muut humanistiset ja ekologiset arvot. Kun suunnittelu, rakentaminen ja hoito toteutetaan vastuuntuntoisesti, myös käyttäjät tuntevat tarvetta ottaa vastuuta ympäristöstään. (Junttila 1995, 116.)

Ympäristöpsykologiassa, jossa tutkitaan ihmisen ja rakennetun ympäristön vuorovaikutusta, ympäristöä lähestytään ekologisenä, fyysisenä, sosiaalisena, kulttuurisena, taloudellisena ja poliittisena kokonaisuutena. Ihminen kerää elämyksiä aina tiettyssä fyysisessä ja sosiaalisessa ympäristössä. Sosiaalisessa ympäristössä yksilöt ja ryhmät valitsevat itsellensä sopivia tiloja, sosiaalisen vuorovaikutuksen etäisyyksiä ja merkitsevät omaa tilaansa. Näistä muodostuu yksilöitä ja ryhmiä yhdistäviä symboleja. Erilaisista ympäristöistä on tunnistettavissa symboleita, joilla muodostuu kuva alueen tyydyttävyydestä. (Horelli 1993,147.)

Hyvän kaupunkikeskustan arvot voidaan jakaa koviin ja pehmeisiin arvoihin. Koviksi arvoiksi luetaan arvot, jotka lakisääteisesti toteutetaan kaupungin teknisen toimivuuden takaamiseksi. Näihin arvoihin liittyviä toimenpiteitä ovat esimerkiksi katujen rakentaminen ja kunnossapito, liikenneturvallisuudesta huolehtiminen, autoilun ja pysäköinnin järjestäminen sekä turvaaminen. Pehmeiksi arvoiksi luetaan yleensä kaupunkiympäristön käyttäjien vähemmistöjen arvot, esteettiset arvot ja ekologiset arvot. Näitä ovat esimerkiksi joukkoliikenteen asema liikennejärjestelmässä, kevytliikenteen verkko, kaupungin puistojen kunto, katujen kalusteet ja julkinen taide katutilassa. (Heikkilä, Karppinen & Santasalo 1998, 97.)

Kun halutaan määrittää hyvän kaupunkikeskustan käsite, yksi tapa on mitata ihmisten määrää keskustassa. Vetovoimainen kaupunkikeskusta houkuttelee viihtyisyydellään, monipuolisella palvelutarjonnallaan ja kehittyneellä yhteisöllisellä kaupunkikulttuurilla ihmisiä oleilemaan ja viihtymään alueella. Tämän mittaustavan mukaan koviksi arvoiksi nostetaan arvot, jotka houkuttelevat ihmisiä joko tietoisesti tai epätietoisesti saapumaan keskustaan. Kovia arvoja ovat esimerkiksi hyvä palvelutarjonta, hyvä ympäristön laatu ja korostettu turvallisuus kevyen liikenteen ympäris-

tössä, katutaide, paikallinen identiteetti kaupunkikuvassa, viihtyisät puistot ja helposti saavutettavat rannat. Pehmeiksi arvoiksi nousevat tekijät, jotka takaavat kovien arvojen toteutumisen, kuten keskustan saavutettavuus eri liikennemuodoilla, riittävä pysäköintimahdollisuus, katujen kunnossapito ja toimiva opastus. (Heikkilä ym.1998, 97.)

3.2 Toiminnalliset solmukohtat ja kohtaamispaikat

Sosiaalisen tilan käsite on tärkeä kaupunkiympäristöä tutkiessa. Käsitteen mukaan tila toimii puitteina erilaisille toiminnoille ja tapahtumille sekä kuvastaa yhteiskunnassa vallitsevia sosiaalisia valtasuhteita. Sosiaalinen tila kytkeytyy siis toimintoon tai tarkoitukseen. Ihmiset oleskelevat ja viettävät aikaa toisia ihmisiä katsellen mielellään vilkkailla julkisilla paikoilla, joissa ei ole oletusta vastaanottaa kontaktia muilta ihmisiltä. Kaupunkiympäristössä on mahdollista nähdä ja tulla nähdyksi siitä enempää välittämättä. Tapaamiset ovat yleensä ohimeneviä. (Knuuti 1993, 21; Mäenpää 2005, 91-92; Söderström 2012, 28.)

Ihmiset hakeutuvat vilkkaimpaan kadunkulmaan oleskelemaan, katselemaan muita ja keskustelemaan. Ääniympäristössä hiljaisuus liittyy julkisen tilan sosiaalisen luonteen vähäeleisyyteen, kun taas häly luo ympäristön, johon on helppo liittyä mukaan. Mäenpään (2005, 239) mukaan kännykkään puhutaan mieluusti kävellessä ja se tarjoaa luontevan tavan sulautua väkijoukkoon ja liikkeeseen. Mäenpää viittaa Fortunatiin, jonka mukaan esimerkiksi kännykän käyttö lisää oleilua kaupungilla ja näin ollen julkisen tilan elävyyttä, koska kaupungin näkyvä ja kuuluva meno vilkastuu.

Ympäristössä tulee olla erilaisia kohtauspaikkoja ja niitä yhdistäviä väyliä, koska ne mahdollistavat ihmisten ja ryhmien kyvyn säädellä omaa yksityisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Tämä perustuu ihmisen tarpeeseen säädellä turvallisuuden ja hyvinvointitunnettaan sekä yksilökehitystään. Tärkeää on huomioida elämän eri vaiheissa olevat ikäryhmät. Ikääntyessä elinpiiri yleensä kapenee ja yksilön kyvyt käsitellä ulkoista ja sisäistä elämää heikkenevät. (Horelli 1993,147.)

Tanskalainen arkkitehti Jan Gehl (1987, 13-139) jaottelee ihmisten toiminnan kaupunkitilassa välttämättömiin aktiviteetteihin, kuten työ- ja kauppamatkojen tekoon, valinnaisiin aktiviteetteihin, esimerkiksi lenkkeilyyn tai istuskeluun ja sosiaalisiin aktiviteetteihin, kuten esimerkiksi tervehtimiseen tai keskusteluihin. Heikkolaatuisessa ympäristössä ei esiinny valinnaisia tai sosiaalisia aktiviteetteja, eikä tämän takia synny elävää kaupunkiympäristöä. Laadukas ja viihtyisä ympäristö taas vetää ihmisiä puoleensa.

Gehl huomioi myös katuun rajautuvien rakennusten pohjakerrosten merkityksen elävän kaupunkiympäristön muodostumiselle. Aktiivisten ja avoimien julkisivujen kohdalla kulutetaan enemmän aikaa esimerkiksi katsellen näyteikkunoita kuin passiivisten julkisivujen kohdalla. Näitä sisä- ja ulkotilan rajalle sijoituvia tiloja Gehl nimittää pehmeiksi reunoiksi. Niillä on merkitystä katuelämän luojina. (Gehl 2010, 75-76.)

3.3 Turvallisuus ja sosiaalinen valvonta

Julkisessa tilassa koettua pelkoa ja sen vaikutusta ihmisen elinpiiriin kuvataan pelon maantieteen käsitteellä. Se tarkoittaa julkisessa kaupunkitilassa koettua väkivallan pelkoa tilallisina ja ajallisina ulottuvuuksina. Katuturvallisuus on noussut Suomessa niin kriminaali- kuin kaupunkipoliittiseksi teemaksi. (Koskela 2009, 14–65)

Kulttuurissamme on tekijöitä, jotka yleisesti tunnetaan turvattomiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi pimeys ja tyhjyys. Viikonpäivät ja vuorokauden ajat vaikuttavat pelon määrään. Pelkoa tunnetaan erityisesti pimeään tultua, mutta yöllisen pimeyden lisäksi synkät talvi-illat herättävät pelontunteita. Esimerkiksi vapaa-ajan toimia, kuten lenkkeilyä, ei koeta talvi-iltaisain miellyttäväksi toiminnoiksi. (Ympäristöministeriö 1995, 17; Koskela 2009, 76.)

Kaupunkielämän turvattomuudella on yhteys myös kaupunkitilojen käyttöön. Vilkas katuelämä luo valvontaa ja monikäyttöisyyttä, jotka ovat pohjana turvallisuudelle ympäristölle. Mitä vähemmän taas tilassa on toimintaa, sitä enemmän ihmiset välttävät tilassa oleskelua ja toimintaa. Kun kaduille tuodaan toimintaa ja erilaisia tapahtumia, niiden aikaansaama liike ja ihmisten välinen vuorovaikutus luovat tilaan luontevan ja huomaamattoman valvonnan. Kaupunkisuunnittelulla pystytään suunnittelemaan yhdessäoloon soveltuvia alueita ihmisten kohtaamisia ja luontevaa vuorovaikutusta varten. Myös paikan roolilla on vaikutusta turvallisuuden tunteeseen. Jos esimerkiksi päivisin virkistysmahdollisuuksia tarjoava puisto menettää yöaikaan funktionsa, muuttuu se öisin vieraaksi ympäristöksi ja menettää toiminnallisen tarkoituksensa. Tällöin sen yöaikaisella käyttäjällä saattaa olla oletus hiljaisesta ja rauhallisesta puistosta, jossa muiden ihmisten äänet luovat epävarmuuden tunnetta. (Jacobs 1961, 35; Laakkonen & Mustikkamäki 2000, 52; Koskela 2009, 181.)

Rikoksentorjunnan keinoina voidaan käyttää myös esimerkiksi kylttejä. Ne eivät kuitenkaan estä häiritsevässä tai rikollisissa aikeissa liikkuvia tulemasta alueelle, koska fyysistä estettä tai kiellon toteutumisen valvontaa ei ole. Sen sijaan kyltit saattavat estää sääntöjä ja kieltoja noudattavia kaupunkilaisia liikkumasta alueella ja näin ne estävät epävirallisen valvonnan muodostumisen.

Valvontakameroillakin on turvallisuuden kannalta kaksi erilaista symbolista merkitystä. Se voi kuvastaa joko turvallisuutta tai toisaalta valvontakamera voi merkitä ihmisille sitä, että tilaa valvotaan jostain syystä. Tämän vuoksi osa ihmisistä saattaa olla kameravalvotussa tilassa varuillaan. (Koskela 2009, 99, 115.)

Pelontunteelle ominaisia tiloja on kahta erilaista tyyppiä: avoimet ja suljetut tilat. Avoimet tilat, kuten torit ja aukiot ovat usein tyhjiään ja herättävät näin pelon tunnetta. Toisaalta pelkoa aiheuttavat myös suljetut tilat, joissa on rajoitetusti ulospääsyteitä ja huono valaistus. Laakkonen ja Mustikkamäki ovat tutkimuksessaan eritelleet paikan ominaisuuksia, jotka ovat yleisesti aiheuttaneet turvattomuuden tunnetta erityisesti naisten kokemina. Tällaisia ominaisuuksia, joihin voi vaikuttaa suunnittelullisin keinoin, ovat avoimuus ja näkymät, reitit ja kulkuyhteydet, mittakaava, ympäristön siisteys ja valaistus. Muihin turvattomuutta aiheuttaviin ominaisuuksiin, kuten tietoisuus, toiset tilassa liikkuvat ja muiden ihmisten läsnäolo, on vaikuttava välillisesti. (Laakkonen & Mustikkamäki 2000, 50–51; Koskela 2009, 79.)

Turvattomuutta aiheuttavista tekijöistä vahvin on pimeys ja tätä kautta valaistus. Ihmiset kokevat valaistuksen yksilöllisesti riippuen olosuhteista. Esimerkiksi pisteittäinen voimakas valaistus voi pimeällä polulla nostaa kulkijan valokeilaan, jonka johdosta ympäristö pimenee. Valaistus fyysisenä elementtinä on ymmärrettävä suhteellisenä tekijänä. Lisäksi ympäristön siisteys ja hoidetut alueet koetaan turvallisuuden tunnetta korostavina asioina, koska silloin niiden koetaan olevan jonkun henkilön vastuulla (Laakkonen & Mustikkamäki 2000, 52–53).

Vaihtoehtoiset reitit ovat myös suunnittelullinen keino turvallisuuden tunteen kohottamiseksi. Kevyenliikenteen yhteyksille olisi hyvä tarjota vaihtoehtoisia reittejä yöaikaiselle liikenteelle. Esimerkiksi tällä hetkellä useat viheralueiden läpi kulkevat kevyen liikenteen väylät lyhentävät kulkumatkaa verrattuna katualueiden jalankulkuväylien käyttämiseen. Yöaikaan katualueiden jalankulkuväylät tarjoavat turvallisemman reitin, mutta reitin käyttäminen saattaa aiheuttaa satojen metrien kiertomatkan. (Laakkonen & Mustikkamäki 2000, 53.)

3.4 Paikan identiteetti ja kaupunkikulttuuri

Kun uusi ympäristö tuntuu tutulta, se sisältää usein elementtejä aiemmasta tutusta ympäristöstä ja tällöin ympäristöön on helppo kotiutua. Kun fyysisiin elementteihin liittyy positiivisia muistoja, muodostuu elementeistä ihmiselle henkilökohtaisia identiteettisymboleja. Symbolien avulla voidaan ylläpitää tunteita ja liittää yhteen ihmisiä. Identiteettisymboleiksi voidaan omaksua raken-

nuksia tai paikkoja, jotka ovat käyttötarkoituksen tai historiansa vuoksi tärkeitä eri yhteisöille. Fyysisen ympäristön piirteet vaikuttavat paikallisen yhteisöidentiteetin syntyyn. (Haverinen, Kopomaa, Sammaljärvi & Tapaninen 1993, 9–10)

Ympäristön merkityksellisyyttä ja viihtyisyyttä pyritään lisäämään koko ajan yhä enemmän. Ympäristöstä täytyy saada myönteisiä tunne-elämyksiä ankeuden ja epäviihtyvyyden sijaan. Katuympäristön visuaaliseen ilmeeseen vaikuttavat useat tekijät. Symbolisia merkityksiä ja alueen identiteettiä vahvistavia tekijöitä ovat esimerkiksi katutilaan sijoitetut taideteokset. Yksilöllisinä elementteinä tärkeässä asemassa olevassa kaupunkitilassa ne toimivat merkittävänä paikallisina maa-merkkeinä. Visuaalista monimuotoisuutta ja kiinnostavuutta tuovat myös tila- ja ympäristötaideteokset. Julkisessa ympäristössä taide on osa laajempaa kokonaisuutta ja toimii yhdessä muiden ympäristötekijöiden, kuten valaistuksen kanssa. (Junttila 1995, 141-143; Seliger 2008, 95.)

Kaupunkigrafiikka vaikuttaa osaltaan kaupunkikuvan muodostumiseen. Kaupunkigrafiikaksi kutsutaan kylttien, valomainosten, liikennemerkkien, graffittien ja erilaisten ilmoitusten muodostamaa kokonaisuutta, joka viestii elävästä kaupunkikulttuurista. Kaupunkigrafiikkaa on ajalliselta kestoiltaan erilaista. Esimerkiksi liikkeiden kyltit ja valomainokset pysyvät muuttumattomina vuosia, kun taas ulkomainoskampanjat vaihtuvat useammin. Mainosten taustavaloilla ja muilla tehostevaloilla taataan näkyvyys eri vuorokaudenaikoina. Lisäksi nykytekniikkaa hyödyntäen käytetään mainonnassa uutena tehosteena videokuvaa. (Seliger 2008, 79-82.)

3.5 Kaupunkitilan fyysinen laatu, varustelu ja monipuolisuus

Kaupunki-ihanteeksi on tullut avoin tila, jossa liikkuminen ja oleskelu ovat vapaata. Sisä- ja ulkotilojen rajoja hämärretään ja julkinen tila pyritään näkemään niin, että avoimuus on hyvää ja sulkeutuneisuus huonoa. Sisä- ja ulkotilan rajan hämärtäminen korostaa rakennuksen avoimuutta ja kutsuvuutta. Toisaalta esimerkiksi hyviltä aukioilta vaaditaan sulkeutuneisuutta. Perinteisesti torit muodostetaan ruutuasemakaavaan niin, että yksi kortteleista jätetään rakentamatta. Väljissä kaupunkirakenteissa tämä tarkoittaa sitä, että torit ovat kaupungin kokoon suhteutettuna suuria, jokaiselta sivultaan liikenneväylien rajaamia avoimia tiloja. (Heikkilä ym. 1998, 32; Mäenpää 2005, 297.)

Kaupunkiympäristön laadulla ja monipuolisuudella tähdätään siihen, että ympäristö palvelisi mahdollisimman hyvin erilaisia käyttäjiä. Kaupunkiympäristön olisi hyvä tarjota puitteet ihmisen hyvinvoinnille, joka voidaan jaotella aineelliseksi elintasoksi, yhteisyysuhteiksi ja mahdollisuuksiksi

toteuttaa itseään. Aineellista pohjaa tukevat kaupunkiympäristön fyysinen laatu, kuten kävelyalueiden pinnoitteet, kadun kalusteet ja katutilaa rajaavien rakennusten laatutaso ja kunto. Nämä ovat pohjana laadukkaan ja toimivan ympäristön muodostumiselle. Huomiota on syytä kiinnittää myös siihen, että fyysiseltä rakenteeltaan korkeatasoinen, mutta toiminnoiltaan yksipuolinen alue ei vastaa ihmisen hyvinvointia ylläpitäviin edellytyksiin. Yhteisyyssuhteiden muodostaminen vaatii erilaisia kohtaamispaikkoja ja itsensä toteuttaminen harrastemahdollisuuksia, kulttuuripalveluita ja vapaamuotoisia aktiviteetteja. (Söderström 2012, 31.)

Ympäristön osatekijöinä esimerkiksi päällysteet ja rakenteet ovat ympäristörakentamisen peruselementtejä ja muodostavat etenkin toreilla ja aukioilla merkittävän kaupunkikuvallisen tekijän. Toreilla ja aukioilla päällysteen luoma perustaso yhdistää ympäröivän ympäristön yhteen, luoden kaupungin kattavia kokonaisuuksia. Vaarana päällysteiden suunnittelussa on irrallisten ja visuaalisesti jatkumattomien alueiden luominen, kun aluetta ei nähdä laajana kokonaisuutena. Laajoilla toreilla ja kävelykaduilla peruskuvioilla määritetään muiden tilaa jäsentävien elementtien paikat. Peruskuvion lisäksi käytetään pienempää kuviota esimerkiksi peruskuvion sisässä, joka estää pinnan monotonisuuden. Päällysteiden laadun ja kuvioinnin avulla myös ohjataan toimintoja ja helpotetaan liikkumista. (Junttila 1995, 103–108.)

Kaupunkiympäristön toimivuutta ja viihtyisyyttä luodaan myös kadunkalusteilla. Kalusteiden tehtävä on jäsentää tilaa ja luoda ihmiselle sopiva mittakaava. Hyvin suunnitellut kalusteet luovat turvallisuuden tunnetta, helpottavat liikkumista ja houkuttelevat ihmisiä lähelleen. Ne kertovat paikan luonteesta ja täydentävät kaupunkiympäristön visuaalista ilmettä. Kadunkalusteiden sijoittelussa huomioidaan niiden suhde muuhun rakennettuun ympäristöön ja toisiinsa. Esimerkiksi aukioilla ja toreilla tilaa jäsentämään tuotujen kadunkalusteiden sijoitus voi poiketa kalusteille standardimaisesta sijoittelusta. Näissä tapauksissa myös kalusteen ulkoasu voi poiketa ulkonäöltään muista. Kalusteiden sijoittelussa on hyvä ottaa huomioon, että niitä yleensä tarkastellaan liikkeessä. Kalusteet eivät saa peittää kaupunkikuvallisesti merkittäviä kohteita tai häiritä alueen toimivuutta. (Junttila 1995, 110–118.)

Kalusteiden värityksillä voidaan vaikuttaa joko esteettisyyteen tai käytännöllisyyteen. Tummat kalusteet sopeutuvat yleensä vaaleita paremmin ympäristöön ja keskiharmaa korostaa muotoja. Väreillä voidaan sovittaa kalusteita toisiinsa ja yhtenäistää vaikutusta muuhun ympäristöön. Värit toimivat myös koodeina ja symboleina. (Junttila 1995, 124–125.)

Katujen ja teiden viheralueet ovat osa taajamien viheraluejärjestelmää. Istutuksilla muodostetaan harmoninen taajamakuvaan kuuluva osa, jossa paikan henki on tunnistettavissa. Istutussuunnitelmien ideat haetaan maailmalta, jotta muoti-ilmiöt eivät nouse esiin suunnitelmissa. Istutuksilla voidaan tavoitella joko arkkitehtonisen ilmeen muodostamista tai muiden teknisten käyttötarkoitusten palvelemista. (Häkkinen, Junttila, Kauppinen, Koivistoinen & Waris 2011, 76–77.)

3.6 Esteettömyys

Ihminen on toimintarajoitteinen 40 % elämästään. Toimintarajoitteisuutta koetaan lapsena, vanhempana lastenvaunujen kanssa liikkua, ikääntyneenä, sairaana tai vammaisena. Pysyvästi toimimisesteisiä on väestöstämme 10 %. Toimimisesteisellä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joilla kyky liikkua, toimia, suunnistaa tai kommunikoida on rajoittunut vamman, sairauden tai iän takia. Kun halutaan suunnitella mahdollisimman useille sopiva ympäristö, otetaan suunnittelussa ensisijaisesti huomioon liikkumisesteiset, näkövammaiset ja allergiset henkilöt. (Opetusministeriö & Rakennustieto Oy 2003, 14, 33; Ruonakoski 2004, 14.)

Ympäristön tulee olla mahdollisimman monille sopiva ja itsenäistä selviytymistä helpottava. Ympäristön muuttaminen kaikille soveltuvaksi ei välttämättä tarkoita suuria kustannuksia. Hieman korkeammilla kustannuksilla tehtyjä parannuksia tulee tarkastella aina kunnan kokonaistalouden kannalta. (Ruonakoski 2004, 14.)

Toimintaesteisten suurimpana ryhmänä ovat liikkumisesteiset. Liikuntaesteisen vamma voi olla joko synnynnäinen tai tapaturman aiheuttama vamma, sairaus tai sairauden jälkitila. Liikkumisesteiset käyttävät usein liikkumisessa erilaisia apuvälineitä, kuten esimerkiksi pyörätuolia. Apuvälineillä tulee olla mahdollisuus liikkua esteettä ympäristössä, joten kulkuväylien tasoeroissa tulee olla joko luiska tai loivat portaat. Tasoerojen huomioimisen lisäksi pintamateriaalit eivät saa olla liukkaita ja niiden tulee olla tiiviitä, jotta apuvälineillä kulku olisi mahdollisimman helppoa. Ympäristö tulisi suunnitella niin, että välimatkat eivät ole liian pitkiä, eikä alueella saa olla liikkumista vaikeuttavia korkeuseroja. (Halme, Juslén, Jokinen, Kaski, Korpi, Laiho, Nuotio, Pälikkö & Tujula 2003, 16, 36.)

Näköaisti on merkittävin liikkumisessa käytettävä aisti, koska sen avulla seurataan ympäristöä, suunnistetaan, katsotaan mihin astutaan ja tartutaan. Näkövammaiset ryhmitellään heikkonäköisiin ja sokeisiin. Suurin joukko näkövammaisista ovat ikääntyneet, joilla esiintyy näköongelmien lisäksi myös liikkumis- ja kuulovaikeuksia. Näkövammaiset käyttävät yleisesti apuvälineenä val-

koista keppiä, jonka avulla havaitaan kulkureitillä olevat esteet ja suunnistamista helpottavat maamerkit. Näkövammaisten ympäristöä suunnitellessa on hyvä huomioida, että kulkureiteillä vyötärön tasolle tai sen yläpuolelle osuvat esteet jäävät keppiä käyttämällä havaitsematta. (Opetusministeriö & Rakennustieto Oy 2003, 14.)

Näkövammaiset, erityisesti sokeat, käyttävät liikkueissaan hyödyksi kuuloaistia. Erilaiset äänet voivat joko haitata tai helpottaa liikkumista. Melu vaikeuttaa liikkumista ja vahingoittaa tärkeää kuuloaistia. Opastavat äänet, kuten kaiut, veden liplatus tai liikennevalojen merkkiäänet taas helpottavat liikkumista. Luonnonilmiöt, kuten lumi, sade, sumu ja usva hankaloittavat liikkumista peittämällä maamerkkejä, vaimentamalla ääniä, liukastamalla pintamateriaaleja ja vaikeuttamalla heikentyneen näköaistin toimintaa. Suunnittelulla voidaan kuitenkin korjata aiheutuneita haittoja. Esimerkiksi katetut tilat, lämmitetyt katutilat ja riittävä auraus ehkäisevät lumesta aiheutuvia haittoja. (Opetusministeriö & Rakennustieto Oy 2003, 15, 16, 61.)

Huonokuuloisille ympäristön havainnointiin vaikuttavat tilan akustiikka, valaistusolosuhteet, tilalliset ratkaisut ja näkö- ja tuntoaistiin perustuvat järjestelmät. Akustiikalla on suuri merkitys puheen kuulemiselle ja tuottamiselle. Taustamelu tai tilan kaikuisuus tekevät puheen erottamisen huonokuuloiselle mahdottomaksi. (Koivu 1999, 28–34.)

Kokonaan kuuroutunut viestii viittomalla ja lukemalla huulilta. Ympäristön informaatiojärjestelmän tulee olla selkeä, jotta kuuroutuneen on helppo toimia siellä. Tilan valaistuksen täytyy olla riittävä ja näköyhteyksien tulee olla esteettömät, jotta kuuroutunut pystyy viestimään ympäristössä. Valaistuksena kannattaa käyttää epäsuoraa valoa, jolloin valo ei häikäise. (Koivu 1999, 34.)

Väestön keski-ikä on Suomessa nopeassa nousussa. Ikääntyville esteetön lähiympäristö luo mahdollisuuden liikkua ja suoriutua arjesta mahdollisimman pitkään. Ikääntyville sopiva ympäristö tarkoittaa viihtyisää ja helppokulkuista ympäristöä, jossa välimatkat ovat lyhyitä ja korkeuserot pieniä. Näiden lisäksi on huomioitava liikenneverkostojen selkeys. Ikäihmisten käyttämien reittien kunnossapitoon, lumitöihin ja hiekoitukseen, tulee panostaa erityisesti. Kevyen liikenteen väylillä tapahtuvat onnettomuudet ja saadut vammat ovat keskimäärin vakavampia iäkkäille kuin muille ikäryhmille. Ikäihmiset käyttävät usein myös paljon polkupyörää kulkuneuvona. Tässä tulee huomioida reittien selkeyden, tasaisuuden ja hoidon lisäksi riittävät näkyvyudet, jotta edessä oleviin esteisiin ehditään ajoissa reagoida. (Ruonakoski 2004, 5–55.)

3.7 Liikenneverkostojen ja pysäköinnin asema katutilassa

Tarkasteltaessa autoliikenteen väyliä, joukkoliikenteen käyttömahdollisuuksia, pyörätieverkostoja tai laadukasta jalankulkuympäristöä todetaan, että tarjonta lisää kysyntää (Ojala 2003, 52.) Myös kaupunkirakenteella on vaikutuksia alueella liikkumiseen. Tiiviissä ja sekoittuneessa kaupunkirakenteessa liikkumistarve on pienempi, joten kävelyn ja pyöräilyn käyttömahdollisuudet ovat paremmat. Saavutettavuus eri kulkumuodoilla tulee ottaa alusta asti osaksi suunnitteluprosessia. Maankäyttö ja liikennejärjestelmä tulee suunnitella yhtenä tiiviinä kokonaisuutena. (Söderström 2012, 27.)

Reitit, niin kadut, jalankulkureitit kuin joukkoliikennelinjatkin, ovat keskeisimpiä elementtejä kaupungin tunnistamisen kannalta. Reitit, jotka johtavat tunnistettavasta kohteesta toiseen, ovat identiteetiltään muita vahvempia. Tällaisten pääreittien varsien suunnitteluun täytyy kiinnittää erityistä huomiota. (Söderström 2012, 29.)

Joukkoliikenteen vetovoimaisuuteen vaikuttavia tekijöitä on useita. Kun pysäkit ovat siistejä, helposti saavutettavia, turvallisia ja niissä on tarjolla selkeä aikatauluinformaatio, lisäävät ne joukkoliikenteen käyttöä. Pysäkkien tulee olla helposti saavutettavissa kävelen tai pyörällä. (Söderström 2012, 25). Kävelyalueeseen liittyvät pysäkit ovat laatutasoltaan yleensä tavallista korkeampia (Heikkilä, Karppinen & Santasalo 1998, 109).

Kaupunkikeskustoissa pysäköinti mielletään usein hankalaksi. Yritykset kaipaavat halpoja ja helppoja pysäköintipaikkoja mahdollisimman lähelle omaa liikeyritystään. Tämä taas ei tue kevyenliikenteen verkostojen parantamista, koska kaupunkikeskustan kevyenliikenteen turvallisuutta ja viihtyisyyttä parannetaan ajoneuvoliikennettä rajoittamalla. Asiakkaat taas kokevat pysäköintialueilta palvelutiloihin siirtymisen mielekkäänä, jos pysäköinti tapahtuu helposti ja ympäristö on turvallinen sekä viihtyisä. Turvallinen ja viihtyisä pysäköinti myös lisää pysäköintikertojen määrää pysäköintialueella. Yleisesti 200 metrin etäisyyttä pysäköintialueelta asiointikohteeseen pidetään hyväksyttävänä välimatkana. (Heikkilä ym. 1998, 59.)

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Suunnitteluprosessi

Opinnäytetyöprosessi aloitettiin tammikuussa 2015. Ensimmäinen kokous järjestettiin 7. tammi-kuuta, jolloin ohjausryhmästä olivat paikalla Kemin kaupunginarkkitehti Kaisa-Mari Immonen ja puistosuunnittelija Aino Krigsholm. Kokouksessa sovittiin suunnitelman aikataulusta, alueen raja-uksesta ja suunnitelman lähtökohdista. Ohjausryhmän toinen kokous järjestettiin 8.5.2015, jolloin paikalla olivat myös Kemin kaupungin kaavoituspäällikkö Riitta Vallin sekä Kemin taidemuseon intendentti Tanja Kavasvu. Kokouksessa esiteltiin yleissuunnitelmaluonnos ja keskusteltiin ehdotetuista suunnitteluratkaisuista. Toisen kokouksen jälkeen saadun palautteen perusteella aloitettiin lopullisen suunnitelman työstö. Kokouksessa saadun palautteen mukaisesti alueelle lisättiin pysäköintipaikkoja sekä torimyyntille tarkoitettua aukiota laajennettiin.

Opinnäytetyön suunnitelmakartat, poikkileikkauspiirrokset ja detaljipiirrokset tuotettiin Autodeskin AutoCAD- suunnitteluohjelmalla ja sen lisäosalla M-Colorilla. Havainnekuvat ja muiden tuotosten kuvanmuokkaukset tehtiin Google SketchUp- ja Photoshop-ohjelman avulla.

4.2 Aineisto

Opinnäytetyön aineistona käytettiin aihetta käsitteleviä painettuja ja digitaalisia lähteitä. Lähteitä oli sekä kotimaisia että ulkomaisia. Lähteenä käytetty aineisto käsitteli kaupunkikeskustojen kehittymistä ja suunnittelua. Kehittymisessä keskityttiin erityisesti Suomen kaupunkikeskustojen kehitykseen viimeisten vuosikymmenien aikana ja suunnittelua käsittelevässä aineistossa taas perehdyttiin tekniseen toimivuuteen sekä esteettisiin, psykologisiin, sosiaalisiin ja symbolisiin arvoihin. Nykytila-analyysin aineistona hyödynnettiin Kemin historiasta kertovaa kirjallisuutta sekä perehdyttiin aikaisempiin asemakaavoihin sekä suunnitelmiin.

Työtä varten tarvittava karttamateriaalia, kuten alueen pohja-, verkosto-, johto- ja pysäköintikarttoja saatiin Kemin kaupungilta sähköisessä muodossa. Alueen kartoituksessa hyödynnettiin myös digitaalisia karttapalveluja, kuten Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelua, Paikkatietoikkunaa ja Kemin karttapalvelua.

4.3 Osallistava suunnittelu, haastattelut ja maastokäynnit

Suunnittelualueen nykytilasta kerättiin materiaalia inventoimalla ja kuvaamalla suunnittelualue sekä sen ympäristö maastokäynneillä. Inventointi tehtiin kolmella eri maastokäynnillä. Ensimmäinen maastokäynti suoritettiin 7.1. 2015. Suunnittelualueetta esittelemässä olivat Kemin kaupunginarkkitehti Kaisa - Mari Immonen, puistosuunnittelija Aino Krigsholm ja museotoimenjohtaja Kari Silvennoinen. Maastokäynnin tavoitteena oli kerätä tietoa suunnittelualueen ja sen ympäristön nykytilasta. Alueella olevat toiminnot, rakenteet, kalusteet, varusteet ja valaistus kartoitettiin sekä alue valokuvattiin. Lisäksi inventoitiin suunnittelualueen liikenneverkostot ja palvelutarjonta. Toinen maastokäynti tehtiin 8.3.2015. Silloin kiinnitettiin tarkempaa huomiota alueen esteettömyyteen, turvallisuuteen, näkymiin ja aluelinjauksiin. Kolmannella maastokäynnillä 8.5.2015 tarkasteltiin alueella olevaa kasvillisuutta, sen kuntoa ja mahdollisia tulevia uusia istutuspaikkoja. Maastokäynnillä myös inventoitiin tarkemmin kulttuurikeskuksen takaosan veistospihan materiaaleja, kuntoa ja kasvillisuutta.

Ensimmäisen maastokäynnin aikana suoritettiin avoin haastattelu tilaajan edustajien kanssa. Haastattelu käytiin aiheista alueen nykytila, tuleva käyttötarkoitus, alueen vahvuudet ja heikkoudet. Kulttuurikeskuksen julkisivu haluttiin vetovoimaisemmaksi ja kauppatorille haluttiin edustusaukio tai -puisto, jossa ihmiset viihtyisivät ja oleskelsivät. Pysäköintialueet koettiin jäsentelämätköiksi ja alueita haluttiin selkeyttää sekä rajata.

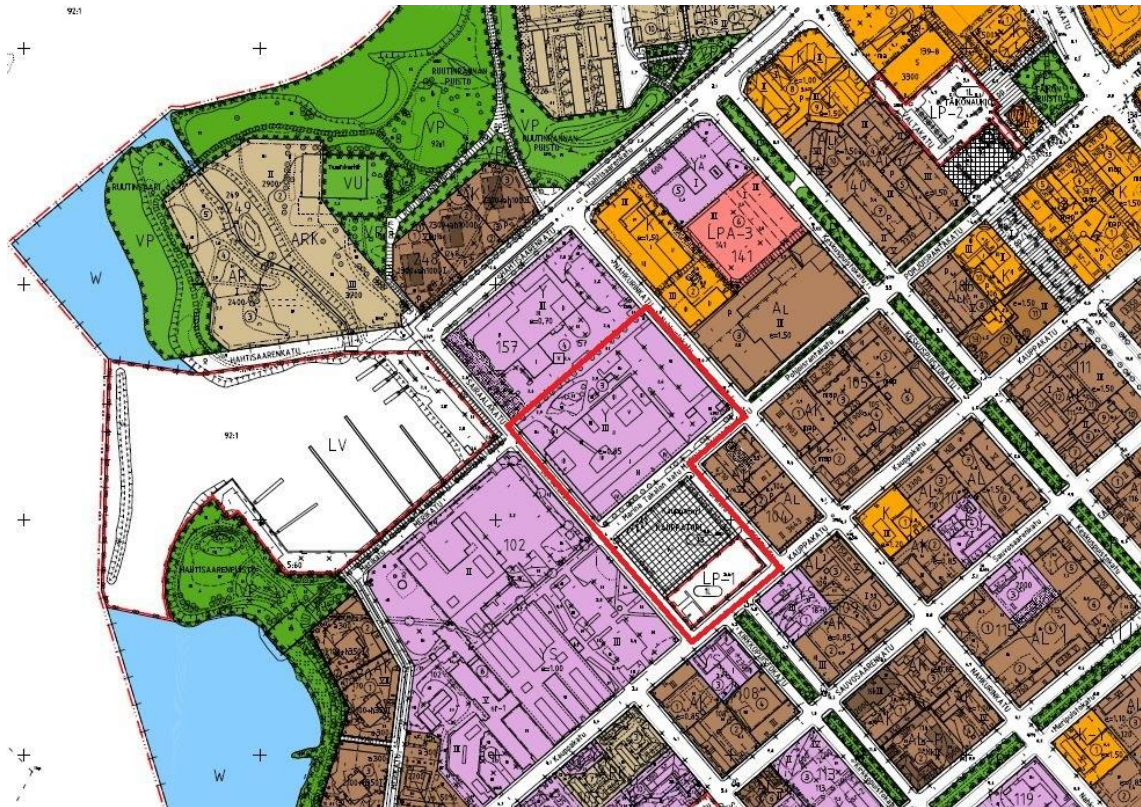
Opinnäytetyössä haluttiin kerätä mielipiteitä myös alueen käyttäjiltä. Osallistavan suunnittelun menetelmää hyödyntäen kulttuurikeskuksen yksiköiden henkilökunnalle luotiin kysely, jossa kartoitettiin suunnittelualueen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Kysely oli kaksisivuinen ja se sisälsi monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastaaminen oli mahdollista sähköisessä tai painetussa muodossa (LIITE 1). Kysely lähetettiin kulttuurikeskuksen museotoimenjohtajalle sähköpostitse 16. tammikuuta, ja hän lähetti kyselyn edelleen kulttuurikeskuksen eri yksiköille. Vastaus aikaa annettiin tammikuun loppuun asti.

Ohjausryhmän ja kulttuurikeskuksen henkilökunnan lisäksi on kerätty eri asiantuntijoiden mielipiteitä ja ehdotuksia koskien alueen pinta-, kaluste- ja varusteratkaisuja Tampereen Viherpäivillä 10.2.2015 ja Oulun Rakentajamessuilla 19.4.2015.

5 SUUNNITTELUALUE

5.1 Suunnittelualue osana kaupunkikeskustaa

Suunnittelukohte sijaitsee keskeisellä paikalla Kemin kaupunkikeskustassa, Sauvosaaren kaupunginosassa. Asemakaavassa Kemin kaupunkikeskusta jaotellaan tasaisesti asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueisiin sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueisiin (KUVIO 1). Lännestä Kemin kaupunkikeskusta rajautuu perämereen. Ranta-alue toimii venesatama- ja sisäsatama-alueena. Suunnittelualueelta on näkymä Hahtisaaren venesatamaan.

KUVIO 1. Kemin kulttuurikeskuksen kiinteistön ja kauppatorin alueen sijoittuminen kartalla. (Asemakaava 1:8000. Kemin kaupunki 2014. Muutettu.) Suunnittelualue on rajattu punaisella.

J.L. Lindqvistin vuonna 1866 laatiman asemakaavan kaavallinen perusjäsentely: korttelijako, puistokadut, tori, keskeinen puisto sekä rantojen puistoalueet on säilynyt nykypäiviin asti. Kemin nykyinen asemakaava mukailee edelleen lääninherra J.L. Lindqvistin laatimaa ruutuasemakaavaa, joka korostaa Kemin keskustan kaupunkirakenteen perustekijöinä korttelijakoa ja puistokatu-

ja. (Huusko & Huusko 1987, 2-4.) Erityisesti keskusta-alueella toisiaan risteävät puistokadut ovat arvokas historiallinen ja asemakaavallinen tekijä. Puistokadut, joissa ajoväylien väliin on istutettu kaksinkertainen puurivi, toimivat kaavallisina pääelementteinä. Suunnittelualue, Kauppatorin alue, avautuu Kirkkopuistokadun pohjoispäähän.

Puistokatujen lisäksi katutilaa elävöittävät ja tilajaksoja yhdistävät kadunvarsien istutukset sekä puurivit Valtakadun, Pohjoisrantakadun ja Mansikkankadun varsilla. Kadunvarsi-istutukset, puurivit sekä kadunvarsille ulottuvat pihapuut ja -pensaat liittävät kadut ja rakennuskannan kaupunkivallisesti ympäröiviin ranta- ja puistoalueisiin.

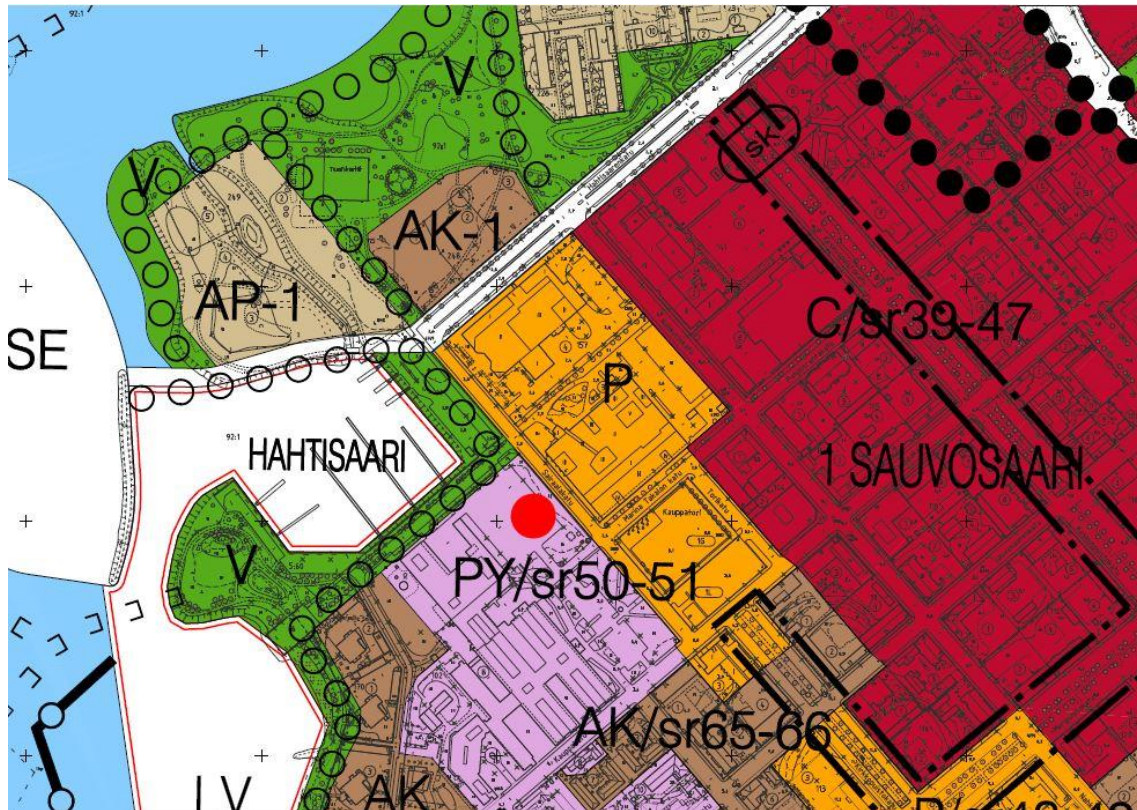
Kemin kaupunkikeskustassa on vanhan, pienimassaisen ja yksityiskohtaisen puurakennuskannan lisäksi suuria ja jäsentelyltään monotonisia rakennuksia. Kemin kaupunkikeskustassa on nähtävissä 1870–1920 -luvulla rakennettua vanhaa aluetta sekä perinteisten rakennusten aluetta 1920–1930 -luvulta. Pääosin Kemin kaupunkikeskus on rakennettu 1960–1980 -luvulla. Suunnittelualue lähialueineen kuuluu uuden rakentamisen, eli 1960–1980 -luvun, alueisiin. (Huusko & Huusko 1987, 4-12.)

5.2 Kulttuurikeskuksen kiinteistön nykytila

Suunnittelualueeksi rajautuu kulttuurikeskuksen kiinteistö, kauppatori ja kauppatorin yhteydessä oleva yleinen pysäköintialue. Suunnittelualue on merkitty yleiskaavassa palvelujen ja hallinnon alueeksi (KUVIO 2). Kooltaan suunnittelualue on noin kolme hehtaaria. Suunnittelualueita rajaa idässä Hahtisaaren venesatama ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin tilat. Muilta suunnilta aluetta määrittävät asuin-, liike- ja toimistorakennukset.

Kulttuurikeskus on rakennuksena oman aikakautensa parhaimmistoa. Kulttuurikeskuksen linjakas sisääntulojulkisivu reunustaa Kauppatoria ja rakennuksen julkisivu muodostaa torille yhtenäisen, mittakaavaltaan miellyttävän aukion seinämän (KUVIO 3).

KUVIO 2. Suunnittelualue yleiskaavassa (Yleiskaava 1:10000. Kempele kaupunki, 2015)

Pohjoisrantakadun varrelle istutettu puurivistö pehmentää julkisivun ilmettä. Kulttuurikeskuksen julkisivu on monipuolinen ja siitä aukeaa ikkunoita kadun ja torin suuntaan. Alimman kerroksen kahvilatiloista ja lukusalista on suora näkyminen kauppatorille. Alimmassa kerroksessa on useita näyteikkunoita, julisteita ja ilmoitustauluja, jotka esittelevät kulttuurikeskuksen toimintaa. Kauppatorin puolelle on asennettu infotaulu suuremmille julisteille. (Huusko & Huusko 1987, 13.)

KUVIO 3. Kulttuurikeskuksen pääjulkisivu reunustaa kauppatorin laajaa asfalttikenttää. Kuvattu 8.3.2015

Visuaalista monimuotoisuutta lisäävät myös kulttuurikeskuksen ympärillä olevat taideteokset. Sisäänkäynnin luona on vuonna 1993 Ken Hiratsukan luoma luonnonkivi ulkoveistos The Kemi Stone: Päätymätön viiva. Kulttuurikeskuksen takana veistospihalla on vuonna 1993 valmistunut taideteos Dale Eldredin ”*Sky harvest*”, jossa peilipinnat heijastavat auringon säteitä. Lisäksi siellä on Hernando Leon taideteos ”*Hommage a la machi*” (1993), Minna Sunnarin keramiikkatyö ”*Suuri sininen*” (1997) ja Kristo Bruussin ja Mati Kahun taideteos ”*Kemin tarina*” (1992). (Sito Aineistot. Viitattu 23.3.2015)

Kulttuurikeskuksen tontin toiminnalliset tilat jakautuvat julkisivun sisäänkäyntiin, takaosan veistospihaan ja henkilökunnan pysäköintialueeseen (KUVIO 4). Kulttuurikeskukseen sisäänkäyntejä on rakennuksen jokaisella sivulla. Asiakassisäänkäynti on rakennuksen pääjulkisivulta. Henkilökunnan pysäköintialueelta kulku on kiinteistön koillissivulta. Pyörätelineet sijaitsevat sisäänkäynnin yhteydessä pääjulkisivun katoksen alla. Käytössä ovat korotetut siirrettävät pyörätelineet. Koko katoksen kattama alue on laatoitettu harmaalla betonilaatalla. Pysäköintialueella sijaitsevat jätekatokset, joista toinen on tontin itäpuolella ja toinen takaosassa. Pysäköintialue on päällystetty asfaltilla ja reunustettu betonikivellä. Pysäköintialueen ja kadun väliin jää laaja nurmialue. Kulttuurikeskuksen takaosassa sijaitsevalle veistospihalle on muotoiltu nurmetettu mäki veistoksille sekä

laatoitettu kiveysalue kurun harmaalla graniittikivellä. Valaistuksena on käytetty erilaisia pylväsvalaisimia sekä kulttuurikeskuksen takana pollarivalaisimia.

KUVIO 4. Kulttuurikeskuksen henkilökunnan pysäköintialue. Kuvattu: 7.1.2015

Kulttuurikeskuksen kiinteistölle on laadittu piha- ja istutussuunnitelma vuonna 1989. Suunnitelma kattaa tontin lounaan ja luoteen puoleiset sivut. Kulttuurikeskuksen piha-alueen puusto on istutettu suunnitelman mukaisesti. Piha-alueen puustona on rauduskoivua, siperianpihtaa, kotipihlajaa ja kuusta. Pensaskasvillisuutena suunnitelman mukaisesti on käytetty tuoksuvatukkaa, kultahehrukkaa, virpiangervoa, amerikanorapihlajaa, unkarinsyreeniä ja lumimarjaa. Perennoina kulttuurikeskuksen takana on käytetty pohjanvariksenmarjaa ja suikeroalpia. (Piha- ja istutussuunnitelma 1:200. Helsinki: Maisemasuunnittelu Hemgård, 1989.)

5.3 Kauppatorin ja yleisen pysäköintialueen nykytila

Kulttuurikeskuksen edustalla oleva kortteli on varattu kauppatorin ja yleisen pysäköintialueen käyttöön. Kevyenliikenteen väylä kiertää koko korttelialueen. Kauppatorin alue on korotettu katusostasosta reunakiven tasolle. Kauppatori on noin hehtaarin kokoinen osin asfaltilla ja osin betonilaa-talla päällystetty kenttä (KUVIO 5). Asfaltti ja betonikiveys ovat osittain halkeilleet ja painuneet

epätasaiseksi. Kauppatorin luoteiskulmassa on kahdeksan lipputankoa, jotka ovat kulttuurikeskuksen käytössä. Kauppatori ja pysäköintialue toimivat jäsentämättömänä pysäköintialueena. Pysäköintialue on toteutettu samoin kuin kauppatorin alue, yhdistelemällä asfalttia ja betonilaatitusta. Pysäköintialue on katutasossa. Kauppatori ja pysäköintialue on valaistu reunoilta useilla pylväsvalaisimilla. Kauppatorilla ja pysäköintialueella ei ole juurikaan kasvillisuutta. Ainoastaan koillissivulla on puistolehmusrivistö. Valaistuksena alueella käytetään reunoilla olevia pylväsvalaisimia.

KUVIO 5. Kauppatoria reunustaa yhdistetyt asuin-, liike- ja toimistorakennukset. Kuvattu: 8.3.2015.

Kauppatoria ja pysäköintialuetta rajaavat kadun toisella puolen asuin- ja liikekäytössä olevat kerrostalot, puistoalue sekä kulttuurikeskus (KUVIO 5). Rakennusten pohjakerroksissa sijaitsee palveluita, joihin on käynti suoraan kadulta. Pysäköintialue toimii liike- ja toimitilojen pysäköintialueena. Kauppatorin itälaidassa on julkisen liikenteen pysäkit molemmin puolin katua. Kauppatori on aktiivisessa kevät- ja syysmarkkinapaikkakäytössä (Kemin kaupunki 2014, viitattu 13.3.2015). Kauppatorilla palvelee kesäisin kesäkahvila (Sito Aineistot. Viitattu 23.3.2015). Kauppatoria käytetään myös ulkomainontatarkoitukseen. Alueella on kaksi pilarimainosta sekä infotaulu.

Kauppatorin ympärillä on asuinrakennuksia, joihin osaan on kulku sekä ulko- että sisäpihalta. Kauppatorilla järjestettäviä tapahtumia ja markkinoita voi seurata kerrostalojen ikkunoista. Kauppatorin ympärillä on myös erilaisia palveluja, jotka tuottavat liikettä alueelle. Yleinen pysäköinti-alue on aktiivisessa käytössä ja sinne jätetään autot, kun lähdetään käyttämään alueen palveluja, kuten keskussairaala. Kauppatorilla on myös julkisen liikenteen pysäkki, mikä lisää alueen käyttöä.

Kauppatori toimii toiminnallisena solmukohtana ja kohtaamispaikkana erityisesti kesäaikaan. Markkinat ja kesäkahvila tarjoavat toimintaa asukkaille ja alueella vieraileville. Kauppatorin alue on varattu jalankulkutarkoitukseen. Yleinen pysäköintialue on merkitty liikennemerkein korttelin eteläpäähän. Autoja pysäköidään myös kauppatorin puolelle ilman säännönmukaista järjestystä. Kauppatorin alueella kulkua ei ohjata mitenkään. Huonokuntoisen asfaltin ja betonilaatoituksen takia alueella liikkuminen ei ole esteetöntä.

5.4 Alueen liikenneverkostot

Pohjoisrantakadulle ja Marina Takalon kadulle on suunnitteilla yhdistetty jalankulku- ja pyörätie, joten mahdollisesti kasvava kevytliikenne tulee huomioida suunnittelussa. Kauppakadusta kaa-vaillaan kävelypainotteista katua, joten myös se huomioidaan liikenneverkostoa suunniteltaessa (KUVIO 6).

KUVIO 6. Suunnitteilla oleva kävelypainotteinen katu (punaisella), suunnitteilla oleva yhdistetty jalankulku- ja pyörätie (sinisellä) ja kevyen liikenteen pääväylät (vihreällä) alueen pohjakartassa. (Pohjakartta 1:2000. Kemin kaupunki, 2015. Muutettu.)

Hahtisaarekatu ja Sairaalankatu kuuluvat kevyenliikenteen pääväylien verkostoon. Kaupunkikeskustan luoteisosiin on suunnitteilla Ruutinpuiston asuinalue (Alustava yleissuunnitelma 1:500. Outi Palosaari, 2014). Kun Ruutinpuiston asuinalue valmistuu, se tuottaa uudenlaista liikettä kaupunkikeskustan luoteisosista keskusta-alueelle. Suunnittelualue on keskeisellä paikalla ajatellen kulkua luoteesta kohti keskeisintä kaupunkikeskustaa.

Suunnittelualueella sekä sen lähiympäristössä on käytössä taajamarajoitus 40km/h. Kauppatorilta ja kulttuurikeskukselta on useita suojeiteitä, joilta katu voidaan ylittää. Katutasot on erotettu muusta pinnasta reunakivellä. Kulkuväylien kohdilla on käytetty viistettyä reunakiveä.

5.5 Palvelut suunnittelukohteessa ja lähialueilla

Marina Takalon kadulla sijaitsevassa Kemin kulttuurikeskuksessa toimivat Kemin kaupungin kirjasto, Kaupungin teatteri, Kemin taidemuseo, Kemin kaupungin historiallinen museo, Kivalo-

opisto sekä Länsi-Pohjan musiikkitoimi (Kemin kaupunki 2014, viitattu 13.3.2015). Kulttuurikeskuksen pohjakerroksessa on teatterikahvila (KUVIO 7). Kulttuurikeskus tarjoaa palveluja päivisin sekä iltaisin viikon jokaisena päivänä.

KUVIO 7. Teatterikahvilasta on näkymä koko kauppatorille. Kuvattu: 7.1.2015

Kauppatori rajautuu puistoalueeseen, jonka takana toimii Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin ylläpitämä Länsi-Pohjan keskussairaala. Kauppatorin viereen rakennettiin vuonna 1973 sairaalan laajennus. (Elo, Heijala & Seppälä. 2013, 57.) Sairaala-alueita ympäröi parkkipaikka, asfaltoidut kulkuväylät ja nurmikentät. Keskussairaalan pysäköintialueet sijoittuvat rakennuksen kauppatorin puoleiselle tontille. Julkisen liikenteen yhteydet sairaalalle kulkevat kauppatorilta.

Terveyskeskus ja työterveyspalvelut sijaitsevat aivan Kirkkopuistokadun päässä kauppatorin läheisyydessä. Julkisten palveluiden lisäksi torikadulla on pienempiä liiketiloja, jotka tarjoavat erilaisia palveluja.

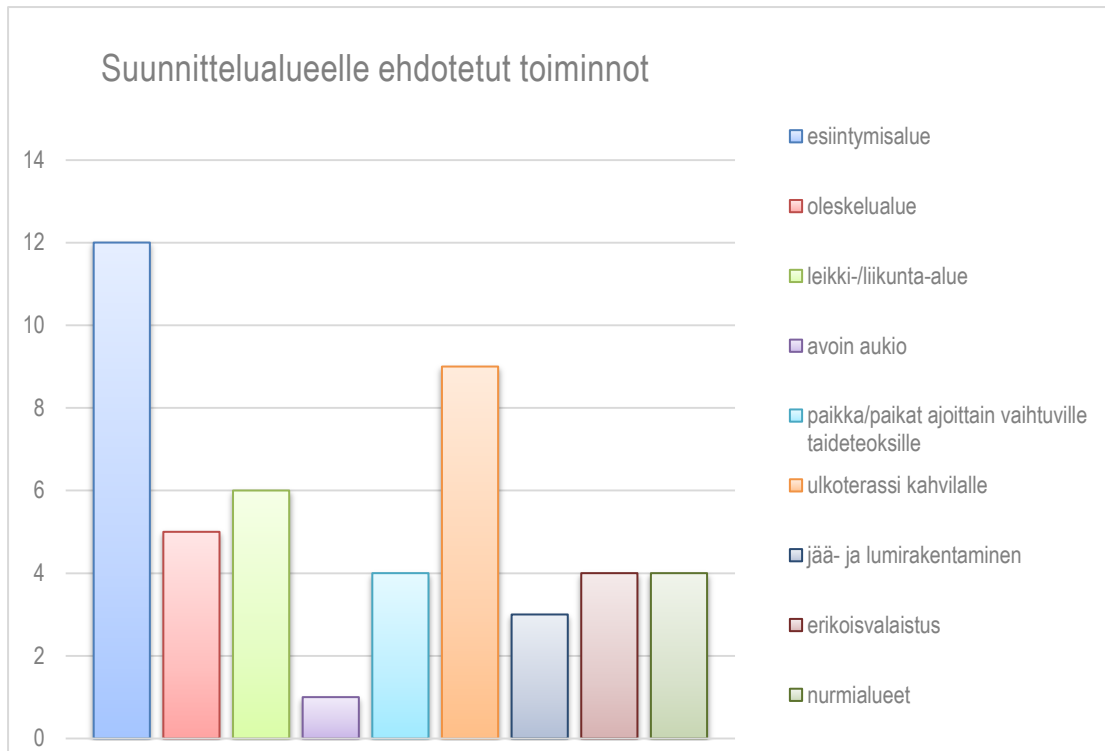
6 KULTTUURIKESKUKSEN HENKILÖKUNNALLE SUUNNATUN OSALLISTAMISEN TULOKSET

Kyselyn vastauksia saatiin takaisin helmikuun loppuun mennessä kyselylomakkeita sähköisesti kolme kappaletta ja paperisena 17 kappaletta. Osallistamisesta saatiin siis 20 henkilön vastaukset. Vastauksia tuli 15 kappaletta musiikkiopistolta, kaksi kirjastolta, kaksi teatterilta ja yksi Kivaloopistolta. Kyselylomakkeen sisältö kysymyksineen oli ymmärretty ja vastaaminen sekä monivalintakysymyksiin että avoimiin kysymyksiin oli aktiivista. Kyselyn vastaajien keski-ikä oli 49 vuotta ja kyselyyn vastaajista kolmasosa oli naisia.

Kyselylomakkeessa esitettiin kysymyksiä koskien alueelle saapumista ja alueella pysäköintiä. Alueelle saapumisen vaihtoehtoina esitettiin autolla, julkisilla kulkuneuvoilla, pyörällä, kävellen tai muulla tavoin saapumista. Kaikki liikkuvuusmuodot olivat käytössä. Eniten alueelle saavuttiin autolla, toiseksi eniten kävellen. Vähiten käytettiin liikkumismuotoina julkisia kulkuneuvoja ja pyöräilyä. Vastaajista kolmasosa koki ajoneuvopysäköintiin varatun tilan riittäväksi. Poikkeustilanteina mainittiin markkinoiden, teatterinäytösten ja konserttien aikainen pysäköintitilan riittämättömyys. Pyöräpaikkojen suhteen mielipiteet jakoutuivat puoliksi riittävyyden ja riittämättömyyden suhteen. Toiveita esitettiin lukituista pyöräpaikoista ja pyöräkatoksista.

Alueelle ehdotetuista toimintavaihtoehdoista eniten hyötyä koettiin olevan esiintymislavasta. Toiseksi ja kolmanneksi eniten toivottiin ulkoterassia kahvilalle sekä oleskelualueita. Muut toiminnot saivat melko tasaista kannatusta, avointa aukiota ei kannatettu juurikaan (KUVIO 8). Omana ehdotuksena esitettiin helpommin käytettäviä ulkoilmoitustauluja. Nykyiset koettiin talvella vaikeiksi käyttää.

KUVIO 8. Suunnittelualueelle haluttuja toimintoja

Kyselylomakkeen avoimet kysymykset käsittelivät alueen nykytilan ominaisuuksia ja alueen kehittämistä. Vaihtoehtona oli myös ”muuta huomioitavaa” -kohta, johon muut suunnittelualueeseen liittyvät asiat sai kirjoittaa ylös. Alueen nykytilaa kuvailtiin selkeäksi, avaraksi ja valoisaksi. Kulttuurikeskuksen ympäristön viihtyisyyttä haluttaisiin parantaa lisäämällä kasvillisuutta ja poistamalla epäsiistejä istutuksia, kuten kulttuurikeskuksen lounaissivun vadelpensaait. Kulttuurikeskuksen edustan sisääntulosta haluttaisiin edustavampi ja siistimpi. Tupakointi haluttaisiin siirtää muualle kulttuurikeskuksen edustalta. Lisäksi pyörien pysäköintiin toivottaisiin sille varattua turvallista ja katettua aluetta. Myös alueen pintamateriaalien uusimista kaivattaisiin.

7 KULTTUURIKESKUKSEN JA KAUPPATORIN ALUEEN YLEISSUUNNITELMA

7.1 Tavoitteet

Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin alueelle laadittavalla yleissuunnitelmalla (LIITE 1) pyritään nostamaan suunnittelualueen statusta ja lisäämään alueen käyttöä tuottamalla alueelle liikkeen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistavia toimintoja ja tiloja. Alueen suunnittelussa otetaan huomioon eri-ikäisten ihmisryhmien kohtaamispaikat ja luodaan ryhmille viihtyvyyttä sekä turvallisuuden tunnetta tarjoava ympäristö.

Suunniteltava julkinen ulkotila kuuluu keskeisenä osana Kemin kaupunkikeskustaan. Kaupunkikeskustan suunnittelussa otetaan huomioon alueen teknisen toimivuuden takaaminen, kuten enemmistön käyttämän liikennemuodon turvaaminen, pysäköinnin järjestäminen, katujen kunnossapidon mahdollistaminen, huoltoajon mahdollistaminen ja valaistuksen riittävyys. Kaupungin kunnossapitoresurssit otetaan huomioon alueen suunnittelussa, jotta suunnitelma saadaan vastaamaan alueen tulevaa hoitoluokkaa A2. Lisäksi otetaan huomioon vähemmistöikäyhtäjäiden arvot, esteettiset ja ekologiset arvot, joihin lukeutuvat esimerkiksi esteettömyys, liikenteen verkostoituminen ja kalustevalinnat.

Teknisen toimivuuden lisäksi alueen suunnittelussa huomioidaan alueen sosiaalinen ja symbolinen ympäristö. Suunnitelman laatimisessa otetaan huomioon Kemin kaupungin historia ja aikaisemmat asemakaavat, jotta historiallisesti merkittävät rakenteet, toiminnot sekä paikan identiteetti säilyvät ennallaan. Suunnittelullisesti sosiaalista ja symbolista ympäristöä kehitetään sosiaalista vuorovaikutusta edistävillä kohtaamispaikoilla, joissa järjestetään toimintaa yhtä aikaa eri ikäryhmille. Eri ikäryhmien on tunnettava olonsa turvallisiksi alueella, jotta he viihtyisivät siellä.

7.2 Toimintojen sijoittelu ja saavutettavuus

Kauppatorin nykyistä rakennetta muutetaan huomattavasti. Pysäköintialueeksi viime vuosikymmenten aikana muuttuneelle kauppatorille esitetään aluetta elävöittäviä toimintoja ja rakenteita. Kauppatorista pyritään aikaansaamaan toiminnallinen solmukohta ja kohtaamispaikka. Kauppatorin alueelle luodaan liikenneverkostot, jotka mahdollistavat alueella liikkumisen erilaisilla kulku- ja

apuvälineillä. Suunnittelualue on saavutettavissa monilla eri kulkumuodoilla. Kulttuurikeskuksen eteen suunnitellaan kevyen liikenteen väylä, jossa on yhdistetty jalankulku- ja pyörätie (KUVIO 9). Kulttuurikeskuksen sivulle sijoitetaan asiakkaille ja henkilökunnalle tarkoitettu istutusaltaille rajattu pyörrien pysäköintialue. Lisäksi pyörällä saapuville on tarjolla pyörätelinepaikkoja kulttuurikeskuksen takana sekä lounaissivulla. Kulttuurikeskuksen edessä kulkeva kävelykatu rajataan puustolla pyörätiestä, jotta liikkuminen kävellen olisi turvallisempaa. Kävelykadusta tehdään myös tarpeeksi leveä, jotta liikkuminen ja oleskelu kadulla ovat mahdollista. Kulttuurikeskuksen läheisyyteen tuodaan toimintaa, joka houkuttelee ihmisiä kulkemaan alueella. Toiminta vilkastuttaa katuelämää, joka taas luo sosiaalista valvontaa. Kulttuurikeskuksen seinässä olevien näyteikkunoiden ja kävelykadulla olevien penkkien lisäksi kulttuurikeskuksen eteen asennetaan elektroniset ilmoitustaulut, josta ihmiset voivat tutkia kulttuurikeskuksen tapahtumia. Kulttuurikeskuksen eteen suunnitellaan myös kahvilan ulkoterassi, jossa ihmiset voivat seurata alueella liikkuvia muita ihmisiä. Ulkoterassi vilkastuttaa katuelämää ja samalla korostaa rakennuksen avoimuutta sekä kutsuuut-ta hämärtämällä sisä- ja ulkotilan rajaa.

KUVIO 9. Kulttuurikeskuksen edustan yhdistetty pyörätie ja kävelykatu

Kauppatorin reunaan päättyvää Kirkkopuistokatua jatketaan puurivistöllä toriaukiolle saakka. Kemin asemakaava perustuu yhä vuonna 1866 laadittuun ruutuasemakaavaan, jonka perusjäsentelyssä puistokadut ovat tärkeänä osana. Puistokadulla ja sen jatkamisella luodaan reitti, joka on identiteetiltään muita reittejä vahvempi ja siten helposti ihmisten tunnistettavissa. Puistokatu toimii siis pääväylänä toriaukiolle. Torille vievä pääväylä risteää toriaukiolla toisen väylän kanssa, joka johtaa toriaukiolta sairaalan ja julkisen liikenteen pysäkeille. Kauppatori on myös helposti saavutettavissa joukkoliikenteen avulla. Linja-autopysäkki on sijoitettu kauppatorin kulttuurikeskuksen puoleiselle kulmalle, jossa saapuvaa kulkuneuvoa voi odottaa katoksessa taipuiden alla kiveyksellä. Pysäkiltä on selkeät reitit niin sairaalalle, kulttuurikeskukselle kuin torille.

Marina Takalon kadulle esitetään korotettua tieosuutta kulttuurikeskuksen kohdalla, jotta liikenne saataisiin rauhoitettua ja kauppatori pystyttäisiin saavuttamaan turvallisesti ja esteettömästi myös kulttuurikeskuksen suunnalta. Kauppatorin reunoille sijoitetaan useita tienylityskohtia, suojaiteita, jotta liikkuminen alueen eri suunnilta mahdollistetaan.

Aivan kulttuurikeskuksen edustalle kauppatorin puolelle varataan tila edustusaukiolle (KUVIO 10), johon toritapahtumat, esitykset, konsertit ja torimyynti sijoittuvat. Edustusaukiolle sijoitetaan esiintymislava ja sen lisäksi viihtyvyyttä lisätään kasvillisuudella, taiteella, valaistuksella ja vesiaiheella sekä oleskeluun tarkoitetuilla istuimilla, kalusteilla ja varusteilla. Edustusaukiolla olevan taiteen lisäksi torialueelle suunnitellaan puistoalue, jossa yhdistyvät taide ja eri ikäryhmille tarkoitettut toiminnot. Toiminnalliselle puistoalueelle suunnitellaan monikäyttöiset taideteokset, jotka toimivat yhtä aikaa lasten mielenkiinnon herättävinä leikkivälineinä, kulttuurillisina taide-elementteinä ja oleskelualueina. Lapsien mielenkiinto herää heijastavien peilipintojen tuottamilla hauskoilla kuvilla ja aikuiset voivat sillä välin ihastella, oleskella tai vaikka voimistella käyttäen taideteoksia toiminnallisina elementteinä. Taideteokset suunnittelualueella lisäävät ympäristön merkityksellisyyttä ja viihtyisyyttä ja toimivat alueen identiteetin vahvistajina. Yksilölliset taideteokset voivat toimia myös alueen maamerkkeinä.

KUVIO 10. Kauppatorin toimintojen sijoittelu ja tilajako

Osallistamisen tuloksien perusteella alueelle saavutaan eniten moottoriajoneuvoilla, joten kauppatorin yleinen pysäköintialue esitetään säilytettäväksi sille asemakaavassa merkityllä alueella. Pysäköintialuetta laajennetaan niin, että alueella ja kulttuurikeskuksessa järjestettävien tapahtumien, konserttien ja markkinoiden kävijöille saadaan järjestettyä tarpeeksi pysäköintitilaa. Aluetta laajennetaan kulttuurikeskukselle päin. Pysäköintialue jaetaan niin, että puolet siitä voidaan ottaa tarvittaessa torimyyntiin käyttöön. Torialueelle tai pysäköintialueelle ei sijoiteta portaita tai muita tasoeroja, jotta alueella liikkuminen olisi esteetöntä. Torimyyntikäyttöön otettava alue pinnoitetaan samalla materiaalilla kuin toriaukio. Näin torialueesta saadaan esteettisesti jatkuva pysäköintialueelle saakka.

Pysäköintialueesta pyritään aikaansaamaan turvallinen ja viihtyisä, koska se lisää pysäköintikerrosten määrää. Pysäköinti keskitetään omille alueille ja ajoneuvojen nopeutta hidastetaan käyttämällä erilaisia ajoesteitä ja hidasteita. Invapaikat sijoitetaan suunnittelualueella heti palvelujen ja turvallisten tienylitysmahdollisuuksien lähetyville.

Kulttuurikeskuksen puoleisen alueen pysäköintialuetta laajennetaan. Kulttuurikeskuksen nykyistä pysäköintialuetta levennetään ja jäsenetään useiksi pieniksi paikoitusalueiksi, jotka rajataan

toisistaan kasvillisuudella ja puustolla. Lisäksi suunnitelmassa esitetään lisää pienempiä pysäköintialueita kulttuurikeskuksen taakse, jotta henkilökunta saisi enemmän eri yksiköille kohdistettuja pysäköintipaikkoja. Näin saadaan luotua samalla enemmän pysäköintitilaa kulttuurikeskuksen idän puoleiselle pysäköintialueelle kulttuurikeskuksen asiakkaille.

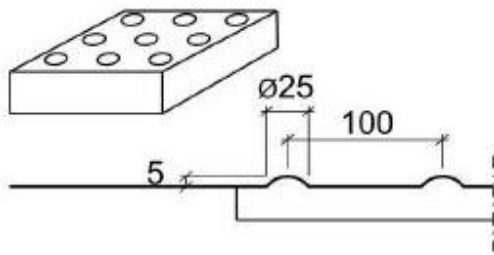
Kulttuurikeskuksen takana oleva veistospiha säilytetään pääosin ennallaan. Veistospihan läpi rakennetaan polku, jonka varrella olevia taideteoksia voidaan katsella. Taideteokset rekonstruoidaan, korjataan. Uutena toimintona veistospuistoon tuodaan graffitien maalausta varten rakennetut graffitiseinät. Nykyisenä graffitiseinänä toimivan roskakatoksen seinät maalataan ruskeiksi.

7.3 Rakenteet ja materiaalit

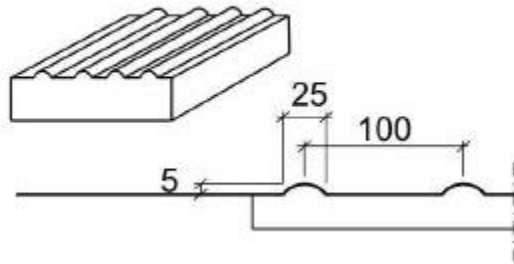
Suunnittelualueen katujen pinnoitteet ja rakenteet ovat kuluneita, joten koko alue vaatii uusimista. Kulttuurillisesti tärkeänä kohteena kauppatorille täytyy valita laadukkaat ja esteettisesti arvokkaan näköiset rakenteet ja materiaalit. Kauppatorin pinnoitteella on tärkeä rooli kaupunkikuvan luojana, joten pinnoitteet valitaan kaupungin tyylin mukaisesti. Kemin kaupunkikuvassa korostuu vaaleat pinnat, etenkin vaaleanharmaa katupinnoitteena käytetty betonilaatta. Suunnitelmassa kauppatorin pinnoitteiden värimaailmassa käytetään muuhun kaupunkikuvalliseen tyyliin sopivia harmaan sävyjä. Torialueella käytetään kahta erilaista kivipintaa. Kauppatorin kulkuväylät pinnoitetaan omalla pinnoitteella ja toriaukio sekä torialueena käytettävä pysäköintialue kulkuväylistä eroavalla, näyttävämmällä pinnoitteella. Pinnoittamalla pääväylät omalla, muusta pintamateriaalista eroavalla materiaalilla, voidaan helpottaa alueella liikkumista. Ihmiset tunnistavat pääväylät ja osaavat näin seurata niitä.

Pintamateriaaleina käytetään tasaisia materiaaleja, jotka ovat mahdollisimman helppokulkuisia. Ne eivät saa olla liukkaita tai pinnaltaan epätasaisia, jotta toimintaesteiset pystyvät liikkumaan ja käyttämään apuvälineitä niillä liikkuessaan. Kulttuurikeskuksen edustan suojatielle upotetaan näköesteisiä varten kulkua ohjaavia laattoja. Kulkua ohjataan myös torialueella ohjaavilla laatoilla ja risteyksissä varoittavilla huomiolaatoilla (KUVIO 11).

HUOMIOLAATTA: kupolikuvio

OHJAAVA LAATTA: sauvakuvio

KUVIO 11. Kulkua ohjaavat laatat (Rakennusvirasto, 2008)

Kaupunkialueella huomioidaan myös veden läpäisevyys pintamateriaalien valinnassa. Kulttuurikeskuksen edessä olevalle pyörätielle valitaan näyttävä kierrätyslasista valmistettu päällyste, joka läpäisee vettä. Pyörätie valmistetaan punaisesta kierrätyslasipinnoitteesta. Kauppatorilla on suuria kiveysalueita, mutta viheralueiden lisäksi puiden kasvualustaksi valitaan vettä läpäisevä kiveys. Torialueelle asennetaan linjakuivatusjärjestelmä, josta hulevesi virtaa pintakouruja pitkin viemäriin.

Rakenteisiin ja varusteisiin valitaan kestäviä materiaalia, kuten terästä ja betonia. Muodoiltaan yksinkertaistetut varusteet ovat monikäyttöisiä ja esteettisesti ajattomia (KUVIO 12). Väriytykseltään tummat kalusteet ja varusteet sopeutuvat ympäristöön herättämättä huomiota katsojan silmässä. Tällöin tilaan voidaan tuoda yksittäisiä vaaleampia kalusteita, kuten betonisia penkkejä, jolloin niiden muodot korostuvat.

KUVIO 12. Esimerkkejä kauppatorin alueen ulkokalusteista (Extery, Viitattu 26.5.2015)

Kauppatorin lavarakenteeksi esitetään betonista esiintymislavarakennetta, johon rakennetaan teräsrunko purjekangaskatosta varten. Purjekangas voitaisiin pingottaa paikoilleen torilla järjestettävien tapahtumien ajaksi. Tarkoituksena on, että esitykset ja konsertit näkyisivät ja kuuluisivat eripuolille kauppatoria ja esitystä voisi seurata jopa kirjaston lukusalista.

Kauppatorille sijoitettava matala vesiallas suunnitellaan teräksestä (KUVIO 13). Altaaseen muotoillaan teräksestä kohokuvioita, joista tulee altaan saarekkeita. Vesiaihe toimii myös lasten leikkivälineenä.

KUVIO 13. Esimerkki allasrakenteesta. Kuvattu:18.9.2011

7.4 Valaistus

Turvallisuuden tunteeseen vahvasti vaikuttava tekijä on pimeys ja tätä kautta suunnittelullisesti valaistus. Suunnittelualueelle sijoitetaan valaisimia niin, että alueelle saadaan luotua tasainen, koko alueen kattava valaistus. Tämä turvaa alueella liikkumisen, kun yksittäiset valonlähteet eivät tuota voimakkaita valokeiloja ja muun ympäristön pimenemistä. Koko alueen kattava, tasainen valaistus on hyväksi myös toimintaesteisille, kuten huonokuuloisille ja kuuroutuneille, jotka tarvitsevat ympäristön havainnointiin riittävää valoa. Valaistuksena käytetään epäsuoraa valoa, jotta valo ei häikäise aluetta käyttäviä ihmisiä.

Kauppatoria ympäröivien katualueiden pylväsvalaisimien tehokkuus riittää valaisemaan myös kauppatorin aluetta, joten torialueen valaisimien valaistustehon ei tarvitse olla 100 prosenttista. Kauppatorin alueelle suunnitellaan 80 prosenttisella tehokkuudella toimiva valaistus, jossa valaisimet säättävät liiketunnistimen avulla valoa voimakkaammaksi ihmisten liikkuesssa valaistuksen kohdalla. Valaistustehokkuuden säätäminen tuo valaistuksen käyttökustannuksiin säästöjä.

Valaisimet valitaan esteettisesti niin, että ne sopivat muodoiltaan ja värityksiltään alueen muuhun tyyliin. Valaistuksessa valitaan väreiltään tummanharmaan sävyisiä valaisimia. Valaisimissa käytetään erikokoisia valaisimia: erikokoisia pylväsvalaisimia, pollarivalaisimia, cobo-valaisimia, muurivalaisimia sekä puita, taideteoksia ja lipputankoja valaisevia kohdevalaisimia. Valaistussuunnitelman laatii erikseen valaistussuunnittelija. Suunnitelmassa esitetään ideoita valaistavista rakenteista ja kasvillisuudesta.

7.5 Kasvillisuus

Toreilla kasvillisuus on perinteisesti vähäistä. Alueet jaetaan osiin niin, että torikaupan alueella istutuksia on niukemmin kuin muualla. Suunnitelmassa kauppatorin alueelle istutuksina käytetään pääosin puita. Puulajeina käytetään puistolehmusta ja pilvikirsikkaa. Puut rajaavat kauppatoria erilaisiin toiminnallisiin osiin, kuten pysäköintialueisiin ja toriaukioon. Torikadun puoleiset lehmusrivistöt suojaavat läheisiä kerrostaloja melulta ja antavat kerrostalon asukkaille myös näkösuojaa. Lehmusrivit on tarkoitus muodostaa olemassa olevasta lehmusrivistä siirtämällä ne suunnitelman mukaisille paikoille. Pilvikirsikkarivi alueen keskellä toimii Kirkkopuistokadun jatkeena. Pilvikirsikka on näyttävä puu ympäri vuoden. Toukokuun lopulla se kukkii runsain valkoisin kukin ja syksyksi se vaihtaa punakeltaisen syysvärin. Talvisin koristearvoa tuo sen punaruskea runko.

Puiden lisäksi aluetta rajaamaan tuodaan kolme istutusallasta, joihin istutetaan riippahernepensaat sekä maanpeitekasvillisuutta (KUVIO 14). Väritykseltään eloisuutta tuo riippahernepensas vaaleankeltaisella kukinnollaan heti pilvikirsikan kukinnan jälkeen kesäkuun puolivälissä. Riippahernepensas sopii kaupunkialueelle istutusaltaaseen, koska se kestää kuivuutta ja tiesuolaa. Peittävänä kasvillisuutena suunnitelmassa esitetään suikeroalpia, varjojyrttiä ja kaukasianmaksaruohoa.

KUVIO 14. Esimerkki istutusaltaan kasvillisuudesta

Puiden lisäksi alueelle muodostetaan kaksi viheraluetta, joista kulttuurikeskuksen puolimmaiseen sijoitetaan kausi-istutuspenkki. Kasvillisuuden suhteen pyritään vähän hoitoa vaativiin, kestäviin kasveihin. Kasvillisuuden valinnassa on huomioitu tuleva hoitoluokka A2.

Kulttuurikeskuksen puolella olemassa olevaa puustoa säilytetään runsaasti. Kulttuurikeskuksen takaosassa oleva koivurivistö säilytetään kuten myös kaikki tontilla olevat havupuut. Kulttuurikeskuksen edestä poistetaan koivut ja kulttuurikeskuksen eteen niiden tilalle istutetaan kapeammin kasvavaa pylväshaapaa. Pylväshaapa on kapealatvainen ja kaupunki-ilmastoon sopiva puulaji, joten se sopii koivua paremmin kyseiselle katualueelle. Pylväshaapaa istutetaan myös kulttuurikeskuksen itäpuolelle ja taakse rajaamaan pysäköintialueita. Kulttuurikeskuksen alueelle istutetaan myös yksittäisiä koivuja ja punakoivua tuomaan väriä ja yhdistämään suunnittelualuetta muuhun ympäristöön. Pohjoisrantakadulta tulevaa koivurivistöä jatketaan kulttuurikeskusta kohti neljän puun verran alueiden yhdistämiseksi.

Pysäköintialueen jakajiin istutetaan punakoivun lisäksi koivuangervoa sorakatteelle (KUVIO 15). Koivuangervo on noin metrin korkuinen, tiheä pensas, joka kukkii kesä- ja heinäkuussa valkoisin

kukin. Se kestää hyvin lumenpainon, joten se sopii liikennealueille. Syysväriältään koivuangervo on loistavan oranssinpunainen. Matala pensas ei estä näkyvyyttä liikennealueella ja pensasryhmät on helppo pitää siistinä. Muissa kulttuurikeskuksen takaosassa olevissa pensasryhmissä käytetään keijuangervoa ja koristearonia sekä kuorikatetta. Keijuangervo on alle metrin korkuinen, heinäkuun alussa vaaleanpunaisin kukin kukkiva pensas. Se kestää angervoiden tavoin hyvin leikkausta ja se voidaan leikata alas vuosittain. Koristearonia kukkii kesäkuussa valkoisin kukin. Sillä on näyttävä voimakkaan oranssi syysväri ja myös koristearonia kestää tarvittaessa alasleikkauksen, joten pensas on helppo uusia.

KUVIO 15. Esimerkki koivuangervosta sorakatteessa. Kuvattu 4.8.2014

Istutusaltaissa käytetään samoja kasveja kuin kauppatorin altaissa. Riippahernepensaita istutetaan istutusaltaiden lisäksi myös kulttuurikeskuksen meren puoleiselle seinustalle. Niiden alle istutetaan jaotellusti havukasvillisuutta, kuten kääpiövuorimäntyä ja tuiviota sekä maata hyvin peittävää ja hyvin talvenkestävää lamoherukkaa. Kirjaston ikkunoista näkyvä merimaisema korostuu vaihtelevalla kasvillisuusnäkyvällä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön lähtökohtana oli kehittää Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin aluetta vastaamaan nykyhetken tarpeita ja tuoda kauppatorin alueelle uudenlaista toimintaa ja käyttöä torimyyntiin ja pysäköinnin lisäksi. Aihe on ajankohtainen, sillä Suomen kaupunkikeskustat ovat peruskorjausten tarpeessa ja jalankulkukeskustojen kehitys on Suomessa alkamassa.

Laadittavan suunnitelman tavoitteina olivat alueen statuksen nostaminen ja alueen käytön monipuolistaminen. Opinnäytetyössä keskityttiin alueen vetovoimaisuuden parantamiseen viheralue-suunnittelun keinoin. Tarkoituksena oli luoda ympäristö, joka tuo suunnittelualueelle liikkeen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistavia toimintoja ja tiloja. Toimintojen ja rakenteiden suunnittelussa huomioitiin eri-ikäryhmät. Alueen rakenteita, kuten toripuiston taideteoksia voidaan käyttää niin lasten leikkeihin kuin aikuisten oleskeluun. Ihmisille suunniteltiin toimintoja, joilla heitä pyrittiin houkuttelemaan alueelle joko tietoisesti tai epätietoisesti. Turvallisuuden tunteeseen vaikutettiin esimerkiksi riittävällä valaistuksella ja tilasuunnittelulla. Turvallisuuden tunnetta korostettiin tuomalla alueelle monipuolisesti erilaisia ihmisiä kiinnostavia toimintoja, jotka tuottavat alueelle sosiaalista valvontaa.

Suunnittelualueen statusta esitettiin nostettavaksi kuluneita pintamateriaaleja, rakenteita, varusteita, kalusteita ja kasvillisuutta uusimalla. Myös toimintaesteiset huomioitiin materiaali-, rakenne- ja valaistusratkaisuissa. Alueesta suunniteltiin mahdollisimman esteetön, jotta alueella pystyttäisiin liikkumaan eri kulku- ja apuvälineillä.

Suunnittelussa kiinnitettiin huomiota alueen teknisen toimivuuden lisäksi käyttäjien vähemmistön arvoihin, esteettisiin arvoihin ja ekologisiin arvoihin. Vetovoimaisen alueen tulisi olla teknisen toimivuuden lisäksi viihtyisä, toiminnoiltaan monipuolinen ja kaupunkikulttuuria korostava ympäristö. Lisäksi esitettiin vaihtoehtoja alueen ekologisille ratkaisuille. Alueen kasvivalinnoissa korostettiin kaupunkiympäristöön sopivia ja kestäviä lajivalintoja sekä alueella pyritään käyttämään mahdollisimman paljon vettä läpäisevää pintamateriaalia hulevesien kerääntymisen minimoimiseksi.

Suunnitelmassa pyrittiin säilyttämään ja tuomaan esille Kemin historiaa sekä säilyttämään paikallinen identiteetti. Suunnittelun tuloksena laadittiin Kemin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin kattava yleissuunnitelma, jossa on pyritty ottamaan huomioon suunnittelulliset tekijät, jotka ovat selke-

ässä roolissa vetovoimaisen kaupunkitilan suunnittelussa. Lisäksi suunnitelmassa otettiin huomioon osallistamisen tulokset, joiden pohjalta suunnittelua tehtiin. Opinnäytetyöllä haluttiin tuoda esiin julkisen kaupunkitilan suunnittelussa huomioon otettavia tekijöitä, joita kehittämällä julkisen tilan toiminnallisuus saadaan paremmin hyödynnettyä ja alueesta aikaansaadaan tasokas sekä viihtyisä. Työn tuloksia ja opinnäytetyötä voidaan käyttää Kemlin kulttuurikeskuksen ja kauppatorin kehittämistyössä ja muissa hankkeissa, joissa opinnäytetyön tietoperustasta on hyötyä.

Opinnäytetyönä laadittu yleissuunnitelma vaatii ennen käyttöönottoa tarkemmat suunnitelmat. Yleissuunnitelmassa ilmenee näkymät, tila- ja toimintajaot, linjaukset, materiaali-, pinnoite-, varuste- sekä kasvillisuusvalinnat. Korot ja muut tekniset tiedot tulee varmistaa ennen suunnitelman toteuttamista ja niistä tulee laatia täsmällisemmät rakennesuunnitelmat.

LÄHTEET

Alppi, S. & Ylä-Anttila, K. 2007. Verkostourbanismi. Yhdyskuntasuunnittelu 2007:2. Viitattu: 10.4.2015, http://www.yss.fi/alppi_ylaanttila.pdf

Elo, T, Heljala, M. & Seppälä, S-L. 2013. Meren ja teollisuuden kaupunki. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Extery. Tuotevalikoima. Kaupunki- ja katukalusteet. Viitattu 26.5.2015, <http://extery.com/fi/tuotevalikoima/penkit-tuolit-ja-poydat/>

Gehl, J. 1987. Life Between Buildings: Using Public Space. Kööpenhamina : Arkitektens Forlag.

Gehl, J. 2010. Cities for People. Washington D.C.: Island Press.

Halme, A., Juslén, H., Jokinen, I., Kaski, M., Korpinen, S., Laiho, T., Nuotio, A-K., Pälikkö, S., Tujula, P. 2003. Esteetön perhepuisto ja liikuntapolku. Opetusministeriön liikuntajulkaisu 85. Tampere: Rakennustieto Oy.

Haverinen, R., Kopomaa, T., Sammaljärvi, E. & Tapaninen, A. 1993. Hyvä elinympäristö haasteena: -sosiaalisen, terveydellisen ja fyysisen kytkentä suunnittelussa. Helsinki: STAKES.

Heikkilä, M., Karppinen, S. & Santasalo T. 1998. Parempi kaupunkikeskusta. Seitsemän kaupunkikeskustan kehittäminen. Helsinki: Ympäristöministeriö, alueiden osasto: Edita.

Heikkilä, M. & Santasalo, T. 2006. Tori osana kauppaa ja kaupunkia. Suomalaisia kauppatoreja 2006. Helsinki: Elävä kaupunkikeskusta.

Horelli, L. 1993. Asunto psykologisena ympäristönä. Asujan ja asunnon vuorovaikutusta koskeva tutkimus pientalojen itsesuunnittelukokeilun valossa. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Huusko, J. & Huusko, K. 1987. Kemin kaupunkikuva ja rakennuskulttuuri: 1. Keskeistä kaupunkialuetta koskeva selvitys. Oulu.

Jacobs, J. 1961. The Death and Life of Great American Cities. New York: Vintage Books.

Junttila, U-K. 1995. Kaupunkiympäristön suunnittelu. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Junttila, U-K. 2011. Kaupunkimuotoilu 30. Kaupunkiympäristön suunnittelun kolme vuosikymmentä. Helsinki: Public design Oy.

Häkkinen, I., Junttila, U-K., Kauppinen, M., Koivistoinen, M. & Waris, J. & 2011. Katuympäristön suunnitteluopas. Suomen kuntatekniikan yhdistyksen julkaisuja 24. Helsinki: Suomen kuntatekniikan yhdistys & Viherympäristöliitto.

Knuuti, L. 1993. Kaupunkikulttuuri ja elämäntyyli. Teoksessa T. Haarni & L. Knuuti (toim.) Kaupunkikulttuuriin. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Koivu, H. 1999. Kaikenkuuloisille!. Kuulovammaisten huomioonottaminen tilojen ja toimintojen suunnittelussa. Neuvonta- ja koulutusmateriaali. Viitattu: 11.4.2015, http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.kuuloliitto.fi%2Fdocument.php%3FDOC_ID%3D62%26SEC%3D6254bfbe411a816bb011cd7d1b1473a3%26SID%3D1&ei=Im8vVaaDE6bmyQPNqoHIBA&usg=AFQjCNEqBZfuMGpj-NaKKZSUNJQsG248kQ&bvm=bv.91071109,d.bGQ&cad=rja

Koskela, H. 2009. Pelkokierre: Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki: Gaudeamus.

Laakkonen, K. & Mustikkamäki, N. 2000. Kaupunkitila, -pelko ja -suunnittelu. Tampere: Tampereen yliopisto, aluetieteen laitos.

Maisemasuunnittelu Hemgård. 1989. Piha- ja istutussuunnitelma 1:200. Helsinki.

Mäenpää, P. 2005. Narkissos kaupungissa. Helsinki: Tammi.

Newman, P. & Jeffrey, K. 1999. Sustainability and Cities: Overcoming Automobile Dependence. Washington D.C.: Island Press.

Ojala, K. 2003. Liikenne yhdyskunnan suunnittelussa. Ympäristöopas 104. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Outi Palosaari. 2014. Alustava yleissuunnitelma 1:500. Helsinki.

Rakennusvirasto. 2008. Esteettömyyskriteerit. Esteettömien julkisten piha-alueiden suunnittelu, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen katu-, viher-, ja piha-alueilla. Viitattu 26.5.2015, http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/04_Opaslaatat_060208.pdf

Ruonakoski, A. 2004. Sujuvampi arki ikääntyville. Yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito väestön ikääntyessä. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Seliger, M. 2008. Katujen galleriat: Ulkomainonnan visuaalista retoriikkaa Helsingissä vuosina 2004–2005. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 85. Jyväskylä: Gummerus.

Sito Aineistot. Kemin karttapalvelu. Viitattu 23.3.2015 (ei julkaisuvuotta)

Söderström, P. 2012. Elävät kaupunkikeskukset. Kaupunkiympäristön monipuolisuus ja laatu verkostokaupungin keskuksissa. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Ympäristöministeriö. 1995. Rakennettu ympäristö, rikollisuus ja turvattomuus. Rikoksantorjunnan neuvottelukunta ja yhdyskuntasuunnittelu- ja rakennustutkimuksen neuvottelukunta 1/1995. Viitattu: 10.4.2015,
http://www.rikoksantorjunta.fi/material/attachments/rtn/rtn/julkaisut/julkaisutomjartn/6CewY7FRS/Rakennettu_ymparisto_rikollisuus_ja_turvattomuus.pdf

KEMIN KULTTUURIKESKUKSEN JA KAUPPATORIN ALUEEN YLEISSUUNNITELMA

- Kasvillisuus**
- Istutettava puusto
  - Säilytettävä puusto
  - Poistettava/Siirrettävä puusto
  - Istutettava pensas
  - Säilytettävä pensas
  - Nurmi A2
  - Matala havukasvillisuus
  - Matala maanpeitekasvillisuus
  - Kausikasvi-istutus

- Pinnoitteet**
- Graniittilaatta, FilterPave lasimassa
  - Ladontamalli: geometrinen kuvio
  - Väri, graniittilaatta: poltettu grafiitinharmaa, poltettu harmaa
  - Väri, kierrätyslasi: sapphire blue
  - Graniittilaatta
  - Ladontamalli: riviladonta
  - Väri: poltettu harmaa, poltettu grafiitin harmaa
  - Graniittilaatta
  - Ladontamalli: riviladonta
  - Väri: poltettu harmaa, poltettu grafiitin harmaa, poltettu punainen

- Nupukivi, alla kantava kasvualusta
- Väri: musta
- Mosaikki noppakivi
- Väri: punainen
- Huomiolaatta
- Väri: harmaa
- Pyörätie, FilterPave lasimassa
- Väri: sedona red
- Korotettu teiosuus, betonilaatta
- Väri: harmaa
- Asfaltti
- Turva-alusta
- Kivituhka
- Puutavara
- Vesi
- Hake

- Valaisimet**
- V1 Katuvalaisin
  - V2 Pylväsvalaisin
  - V3 Pollarivalaisin
  - V4 Kohdevalaisin
  - V5 Allasvalaisin
  - V6 Muurivalaisin
  - V7 Gobovalaisin

- Varusteet**
- E1 Elektroniset ilmoitustaulut
  - E2 Pylväsmainos
  - E3 Lipputanko
  - E4 Pyöräteline
  - E5 Roskakori
  - E6 Ajoeste
  - E7 Lämmitystolppa

- Rakenteet**
- R1 Penkki/penkit
  - R2 Hidaste
  - R3 Linja-autokatos
  - R4 Istutusallas
  - R5 Graffitiseinä
  - R6 Taideteos
  - R7 Vesiallas
  - R8 Lava

Istutettava kasvillisuus

Istutettavat puut		taimikoko
Pr pe	<i>Prunus pensylvanica</i> , pilvikirsikka	rym. 10-12cm
Bpe	<i>Betula pendula</i> , rauduskoivu	rym. 10-12cm
PoEr	<i>Populus tremula</i> 'Erecta', pylväshaapa	rym. 10-12cm
Tvu	<i>Tilia x vulgaris</i> , puistolehmus	rym. 10-12cm
Asi	<i>Abies sibirica</i> , siperianpihta	80-100
CaP	<i>Caragana arborescens</i> 'Pendula', riippahernepensas	120
Bpr	<i>Betula pubescens</i> f. <i>rubra</i> , punakoivu	120

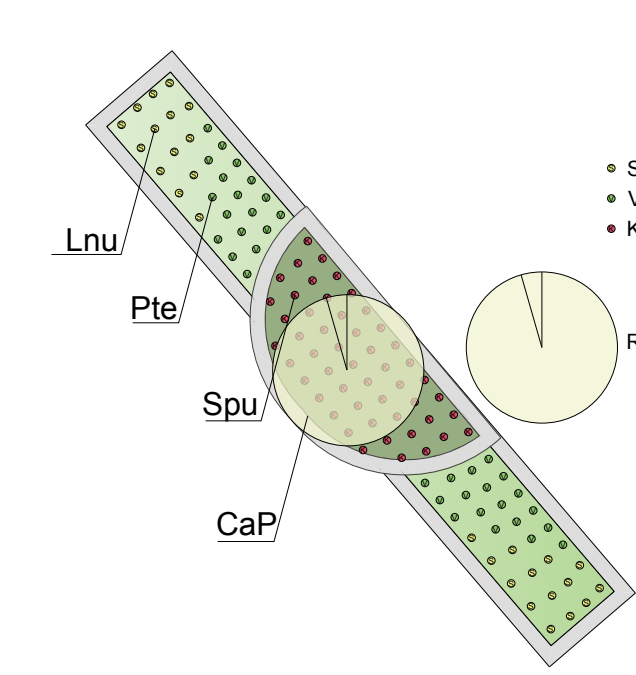
Istutettavat pensaat			
Nimi	taimikoko	kpl/m2	
Pmu	<i>Pinus mugo</i> Mops, kääpiövuorimänty	20-30	2,5
Rgl	<i>Ribes glandulosum</i> , lamoherukka	25-30	3
Mde	<i>Microbiota decussata</i> , tuivio	40-50	2
SjL	<i>Spiraea japonica</i> 'Little Princess', keijuangervo	20-30	2
Sbe	<i>Spiraea betulifolia</i> , koivuangervo	30-50	2
Apr	<i>Aronia x prunifolia</i> , koristearonia	30-50	1

Istutettavat perennat		
Nimi	taimiväli	
Lnu	<i>Lysimachia nummularia</i> , suikeroalpi	35-40
Pte	<i>Pachysandra terminalis</i> , varjojrtti	30
Spu	<i>Sedum spurium</i> , kaukasianmaksaruoho	30

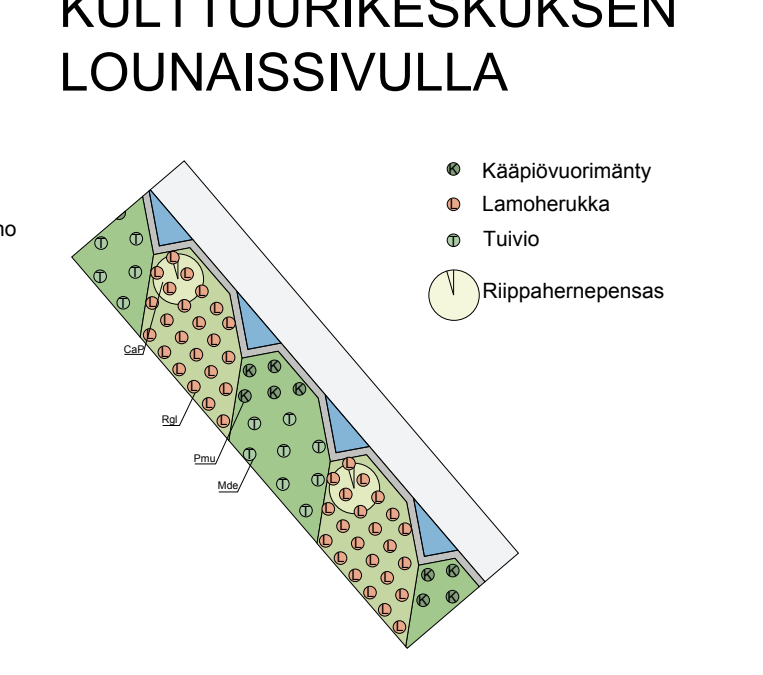
Havainnekuva kulttuurikeskuksen edustalta

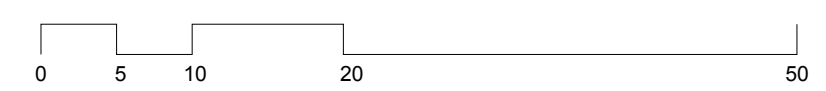
DET.1 1:150 ISTUTUSALTAAT

DET.2 1:300 ISTUTUSALUE KULTTUURIKESKUKSEN LOUNAISSIVULLA

K.O.S.A. Sauvosaaari	KORTTELITILA 157, 9902.9906	TONTTI/No 3,0,0	VRANKAAMISTEN MERKINTÖJÄ
RAKENNUSLOHJONNEMENDE	Perusparantaminen	PIRUSTUSLAJI Yleissuunnitelma	JUOKS No
RAKENNUSKOHTIEN NIMI JA OSIOTE	Kemin kulttuurikeskuksen, kauppatorin ja yleisen pysäköintialueen korttelit	PIRUSTUKSEN SISÄLTÖ	MITTAKAAVAT 1:500
SAUNNITTELIJA Kirsi Kiemunki	OAMK OULUN AMMATTIKORKEAKOULU, TEKNIIKAN JA LUONNONVARA-ALAN YKSIKKÖ Kotkanle 1 90250 OULLU	SAUNNITTELIJA Ympäristö	TYÖ No PIR No MUUTOS
		PAIVÄYS 24.5.2015	YHTYKÄNKILP Anu Hilli

KYSELY KULTTUURIKESKUKSEN HENKILÖKUNNALLE

LIITE 2

Olen maisemasuunnittelun opiskelija Oulun ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyönä kulttuurikeskuksen ympäristösuunnitelman, johon kuuluu tonttialueen lisäksi kauppatorin alue. Tarkoituksena on luoda kulttuurikeskukselle ympäristö, joka palvelee mahdollisimman hyvin kulttuurikeskuksen eri yksiköiden toimintaa. Kyselyn tulokset ohjaavat suunnittelua vastaamaan käyttäjien tarpeita.

Kirsi Kiemunki

TAUSTATIETOA

1. Sukupuoli

nainen

mies

2. Ikä

_____ vuotta

3. Yksikkö

kirjasto

teatteri

taidemuseo

historiallinen museo

musiikkiopisto

kivalo-opisto

muu, mikä: _____

4. Saavutko töihin

autolla

julkisilla kulkuneuvoilla

pyörällä

kävellen

muu, mikä: _____

jatkuu kääntöpuolella →

SUUNNITTELUALUE

5. Onko kulttuurikeskuksen virallisella pysäköintialueella riittävästi autopaikkoja?

kyllä

ei

6. Onko kulttuurikeskuksella riittävästi pyöräpaikkoja?

kyllä

ei

7. Mitä hyvää suunnittelualueella on esim. rakenteiden/kasvillisuuden/valaistuksen osalta?

---

8. Mitä parannettavaa/kehitettävää suunnittelualueella on?

---

9. Millaisista toiminnoista juuri teidän yksikkö ja asiakaskunta voisi hyötyä?

esiintymisalue

ulkoterassi kahvilalle

oleskelualue

jää- ja lumirakentaminen

leikki-/liikunta-alue

erikoisvalaistus

avoin aukio

nurmialueet

paikka/paikat ajoittain vaihtuville taideteoksille

oma ehdotus, mikä:

---

10. Muuta huomioitavaa:

Kiitos vastauksistanne!